

Број 64

Суштина поетике

ISSN 2620-0988

ЧАСОПИС ЗА КЊИЖЕВНОСТ

Година VII

Јануар/март 2020

Глушци

2020

ISSN 2620-0988

Суштина поетике – број 64

Часопис за књижевност

Главни и одговорни уредник

Анђелко Заблаћански

Уредништво

Сања Живковић

Јелена Глишић

Сарадници чланови колегијума

Проф. др Љубица Несторов

Проф. др Слађана Миленковић

Марко Јуришић

Милена Ђировић

Лектура и коректура

Бранка Тарбук

За издавача

Анђелко Заблаћански

Издавач

Удружење поетских стваралаца

Глушци

Контакт

+381649803118

sustinapoetike@hotmail.com

Први број је објављен 23. новембра 2013. године

Часопис је покренуо

Анђелко Заблаћански

Излази двомесечно

Штампа

Пхармалаб Београд

Интернет адреса

www.knjizevnicasopis.com

Тираж

50

Суштина поетике

Часопис за књижевност

Број 64

Јануар/март 2020

УПС

Глушци

2020

Слика на насловној страни
Живољуб Заблећански – *Мачванка*

Уместо речи уредника

ЈЕСЕН У ЧОВЕКУ

Суштину дана сутон гаси
И облак црн, бременит.
Над крововима ноћи власи,
Позне јесени пртена нит.

Сред голе крошње сове хук.
Псећи лавез звонак кô страх.
Одједном равницом просут мук,
У души човека тежак уздах.

У кућерку човек и паук:
Један је другом најбољи друг,
Јер нико не чу с уздахом јаук,
Завет прошлости, најцрњи дуг.

Маглом скрита самоћа тешка.
Заборављени очеви, мајке,
Свака друкчије иста грешка,
Ухваћене душе животом хајке.

Јесен притисла успомене
С грактањем врана у свитања,
Док гасну негде нечије зене,
А с њима неречена питања.

2. децембар 2019.

Анђелко Заблаћански

Прича – Светолик Станковић

ТУГА

*Мирославу Тодоровићу,
Витезу књижества српскога*

Седео је на великом црном пању и пушио. Некада је овде био храст, причало се, старији од три века. Пре двадесетак година, некако око светог Илије, незапамћена олуја коју у овом крају зову *алавужда*, срушила је горостаса, по којем су се геометри оријентисали у својим скицама катастра непокретности. Остаде само овај округли белег, налик великом *тануру*, да сведочи о величини и снази Божјега украса, поносу целог краја, и *запису* под којим су се окупљале литије на дан светих Духова. Временом почеше по њему да расту печурке, знак коначне и неповратне пролазности и нестајања.

На око две стотине метара одатле, уз саму ивицу четвртасте заравни, мирно траје своје дане стара, нешто дужа зграда, из времена од пре седамдесетак година. Било је то гумно, место на којем је чељад живела од априла до краја октобра. У средини заравни још стоји иструлео и поцрнео храстов стуб – *стожер*. Давних лета, око њега су слагани снопови жита, потом тешки волови са новим потковицама, почињали да газе по њима, све док се чврсте стабљике жита не претворе у сламу и плеву, а злаћана зрна одвоје од класја. Тај обичан стуб, не виши од два метра,

симбол је фамилије, као што је огњиште у кући, култно место које се окити најлепшим пољским цвећем кад се заврши вршидба. *Накити се Богу брада*. Свечан је то тренутак, празник за отврдлу тежачку душу, кад се захваљује Свевишњем на највећем дару. Хлебу.

Хлеб наш засушни, дажд нам днес Господи.

Ко није одрастао на гумну поред стожера и спавао на тек овршеној миришљавој слами, зурећи у дубоко ноћно небо и намигујући звездама, није ни имао детињство.

На згради су приметне поправке и преправке које су од гумна начиниле скромну сељачку кућу, без икаквог комфора и новотарија савременог доба, у којој се живи силом прилика и налозима судбине.

Вративши се овде заменио је поломљене црепове, поправио кровну конструкцију, уградио веће прозоре са дуплим стаклима. Од просторије у којој је некада отац остављао сламу за простирку испод волова, направио је спаваћу собу, а оставу за алат претворио у кухињу и дневну собу. Некоме би се све учинило тескобним и недовољним за живот, њему је било сасвим довољно. Сада, после свега што је протутњало кроз његов живот, никакви Версајски дворци нису равни овој његовој драгој сиротињи. Извор питке планинске воде на дохвату му је руке. Захвалан је Богу на овој благодати, светињи, како је извор воде назвао онај стари Турчин из Андрићеве приче. Стара петролејка, очишћена и са новим фитиљем заменила је електрику. Сећа га на детињство када је уз њу учио, писао домаће задатке и читао прве књиге, *Хајдук Станко*, *Жерминал*, *Шта да се ради*, *Ускок*, *Зона Замфирова*, *Пауци...*

Стара родитељска кућа у селу, у којој се родио пре седамдесет година, одавно је само гомила греда, камена и земље, па је овде нашао кров над главом. Далеко од села и људи, чија га радозналост доводи до беса, и са којима одавно нема о чему да разговара. Тамо свако сваког мрзи и оговара, сви говоре језиком телевизије и о светској политици. Невероватно! Још није чуо домаћинску реч о берићету, чељади или временским приликама. Свима су пуна уста страначких вођа, светских политичара и прогнозама о томе ко ће кога *надбити*, Американци Русе или обрнуто.

Једина веза са светом био му је мали транзисторски радио пријемник, кад има батерија. Кад се истроше, прекида везу са врлим модерним галиматијасом, до којег му није више стало. После неколико месеци сишао би до града, тек да протегне ноге, ишао је искључиво пешке избегавајући сваку врсту превоза, куповао батерије и поново успостављао везу са нечим што га окружује, али га не интересује и тако је далеко од њега. Гласови из мајушне направе више су му служили да разбијају тишину око њега него да чује нешто што се ваља Земљиним меридијанима и паралелама. Тишина је притиснула село, поља и шуме. Нигде људскога гласа. То је садања слика његовог завичаја, о којем је сањао толиких година. Сећања на све што је одавно оставио овде, и чему ће се вратити кад приведе крају све обавезе, хлеба насушног ради, давало му је снаге да издржи.

Са тугом схвата, све се распршило као да никада није ни постојало.

Млађа и средња генерација мештана питала се, ко је овај ћутљиви мргуд, зашао у поодмакле године, како се

овде нашао? Због чега свакога јутра, кад му временске прилике дозволе, седи на пању, пуши цигарету за цигаретом и загонетно гледа у напуштене њиве, винограде и ливаде, зарасле у коров, багрем, трње, дивљу купину и паветину, што се простиру испред његовог, подмуклим дијабетесом, прилично скраћеног видокруга?

Неколико вршњака и нешто старији мештани, једва да га се сећају. Прозлазећи поред њега невољно процеде кроз зубе уобичајено *'бар дан* и продуже својим послом.

Један чичица из генерације загонетног повратника, прича како је Станислав, тако се звао усамљеник, био најбољи ђак, али да га строги отац, први домаћин у селу, позамашног имања, није хтео да шаље на даље школовање.

Говорио је како је школовање дангуба, а од школованих људи никада није било никакве користи за народ и државу. Школци су несрећа за власт и отаџбину јер се увек због нечега буне, а џаба једу *'леба*. На крају би славодобитно додавао: *"Мој брајко, знаш ли ко је створио нову српску државу и сачувао је до данас? Геџа, неписмени геџа је крвавио гаће и остављао главу на свакој чуки, у дубодолинама и набујалим рекама. Да смо чекали на Церу да нас бране писмењаци, Шваба би нас очас прегазио"*.

На примедбу да је Степа имао највиша војна образовања и да су војску водили школовани официри, бесно је одговарао, *"Чес' и час' Степи, али он је ипак негде позади, а пешак прашинар је тај који се коље прса у прса и доноси победу или губи битку. Е, ту смо били ми неписмени српски геџовани. Офиирима одајем свако признање, гинули су барабар са нама, али брате мој, они су се школовали за тај*

кржави занат, држава их плаћа да је бране. Њихове удовице, и деца, добијају пензију, а власт води рачуна о њима. О сељаку инвалиду нико не брине. Ено их како просе по градским улицама. О чељади погинулих тежака и земљоде-лаца да не говорим. Њих нема у бригама државе. Нека се сналазе како знају и умеју”.

Тако је беседио ратник свих ратова од дванаесте до осамнаесте, бесан и киван на све неправде и лоповлуке; несреће и муке осиротелог народа, за све кривећи школо-ване људе. “А најгори међу школованима су *тазе капу-тлије*, школовани синови сељака. Они највише мрзе село и своје корене, зато што их подсећају одакле су кренули и стигли до цилиндара и громби капута”, – завршавао би гневни Тривун.

Млади учитељ Синиша Јовић, коме је прво место учитељевања било Брдо, а Станислављева генерација први ђачићи, непрестано је убеђивао газда Тривуна да изузетно надареног сина пошаље у школе које ће од њега начинити значајног човека. “Ти не схваташ Тривуне каква би штета била да твој Станислав остане на селу. Он је богомдани таленат за књигу. Једнога дана цео овај крај поносиће се њиме. Стојим ти добар у томе”.

Противно оцу, мајка је живо желела да јој син прве-нац буде школарац. Њена одлучност и учитељева упорност уродише плодом.

Гимназију у Граду завршио је као ђак генерације, са свима одличним оценама. У његовим сведочанствима није било места за мање оцене. Матуре би ослобођен. У више наврата о њему су писале локалне новине, веома похвално,

са фотографијом приде, што му је код девојака умногоме подизало углед. Почеле су да га пореде са Жаком Шаријеом.

Студирао је истовремено германистику и филозофију. Дипломирао је на оба факултета у истом месецу.

Бриљантан студент, добио је стипендију за усавршавање на страним универзитетима. Најпре је докторирао на делу Гетеа, потом је *напао* Хегела. На тридесети рођендан стекао је и други докторат, на престижном немачком универзитету.

Док је студирао, за летњих ферија накратко је долазио у село да обиђе родитеље и сестру. Стално са књигом у рукама седео је испод разгранате јабуке петроваче у дворишту и дуго читао потпуно незаинтересован за све око себе. Предвече је одлазио у дугачке шетње околним брдима, обучен у плаву тренерку, са дубоким патикама на ногама. Најпре би брзо ходао, потом трчао, и тако наизменце, док се добро не презноји. Сељани су га гледали са неверицом и чуђењем не схватајући о чему се ради. Почеше селом да колају гласине како је од силнога учења померио памећу. Неретко би чуо иза леђа злураде коментаре, “е мој брајко, видиш ли шта књига учини од човека, хвала богу да сам се на време ратосиљао те беде”.

Кад је после свршених школа дошао у село и од оца затражио да му препише припадајући део имања, које ће одмах продати, јер хоће да купи нова кола, овај га је истерао из куће, речима:

– Немаш ти овде више ништа. Дао сам ти школу, а кћерки остављам целокупну имовину. Мислим да је тако поштено. Још нешто мој синко луди. Продавати очевину, да

би куповао гомилу гвожђурије коју можеш да слупаш на првој кривини и останеш без тог сокоћела, за којим сте полудели ви млађи, али и без имања које се наслеђује од оца и деде, а оставља својој деци, знак је да са вама нешто озбиљно није у реду. Хоћу да рекнем, тако раде само људи без грама мозга у глави. Џаба вам школе и науке, тешко Србији са таквим учењацима. Добро кажу Руси, “нема будале док не сврши школе“. А сада, марш напоље! Врата су на ону страну. Сестра је ћутала скамењена, мајка се пресамитила од бола и кукала на сав глас. “Не, немојте, отераћете ме у гроб”.

Никада више није дошао у Брдо. Сваког првог у месецу поштар је доносио новац којег је слао родитељима, јер су са годинама све више побољевали и нису могли да раде. Сестра се удала у суседно село и бавила својим мукама и обавезама. Обилазила је родитеље, али су њиве, виногради, ливаде и воћњаци, некада домаћина на гласу, све више постајали парлог, шума и пустара.

После неких година његови сељани све чешће су виђали њиховог Станислава на својим телевизорима. Дневник у пола осам увече јављао је о томе куда је друг Станислав Крстић отпутовао, одакле је дошао, шта је изјавио, а шта демантовао. Тек сада схватише Брђани ко је поникао у њиховом селу и колико је нарасто. Јер, може неко да измисли лек против најопакије болести, да напише књигу коју ће хвалити најумнији људи, насликати слику бољу од Да Винчијеве *Мона Лизе*, ако се не појави на телевизије, нико је и ништа. Е, ево, њихов *земљак* постаде неко и нешто, не силази са те ве екрана.

Кад су му умирали родитељи, најпре мајка, потом и отац, послао је сестри телеграм саучешћа. Заузет важним пословима није могао да дође и испрати их на последње путовање и учини *последње целованије*.

Висок, снажан, црномањаст тридесетогодишњак, изузетне лепоте и елоквенције, пленио је целокупном појавом тамо где би се појавио. Жене су га волеле и без устезања му се нудиле. Лепом мушкарцу све је на дохват руке, као што је наочитом попу и прдеж певаније.

Његов избор биле су глумице, оперске диве, новинарке, сликарке и музичарке. Позната пијанисткиња покушала је да се отрује живом содом због његове неузвраћене љубави, а глумица из веома популарне серије покушала је да му смести аферу о ванбрачном детету, да би му се осветила због тога што ју је оставио и оженио сликарку која се вратила са Монмартра у Београд.

Еlegantан, финих манира, образован далеко изнад кругова у којима се кретао, одавао је утисак човека из виших друштвених слојева, ни налик оном негдањем сељачету које је дошло у град са страхом и стрепњом, спремно да се свакоме склања са пута да не би био на сметњи. Поред наука којима се бавио, на време је научио нешто много важније, како успети, направити каријеру, пробити се у прве редове.

На трећој години студија постао је члан Универзитетског комитета, после само две године аванзовао је у Градски комитет и на крају догурао до Централног комитета СК Србије.

Зналац језика и теоријски добро едукован у областима у којима је мало његових вршњака и сарадника завирило, најпре постаје аташе за штампу у Паризу, следи место конзула у Западној Немачкој и на крају место амбасадора у једној латиноамеричкој држави. Није тајна да је постао човек великог поверења врха партије и државе, те да је као такав добијао специјалне задатке од интереса за несврстану, социјалистичку и самоуправну Југославију. У то време почела су она његова појављивања, готово свакодневна, на телевизији, и коначна популарност код својих сељана. Зенит каријере и успеха!

Ни слутио није да је постао мета сплетки, подметања, оговарања, људске злобе и пакости. По ко зна који пут потврдило се правило: *људи ће ти опростити све, сем успеха.*

У међувремену, развео се од сликарке и оженио оперском примадоном која му роди сина. Усели се у вилу од неколико ари површине у елитном београдском насељу. После дужег флерта са глумицом из Народног позоришта, доби ћерку са њом и разведе се од примадоне.

Пролазе године, много брже но што можемо и да појмимо, Станислав поче да добија на тежини уз видно истакнут стомак, коса све ређа и све више седа. Син, који после развода остаде са оцем, удаљавао се сваким даном од њега, полако и сигурно. Сви напори да га приволи на разговоре и понуди му очинску љубав, завршише неуспешно. Једнога дана саопшти му да одлази мајци; ускоро завршава студије и почеће да ради у неком институту. Клигнуо је главом у знак потврде да је разумео синовљево намеру и жели му сваку срећу.

Трећа жена, са којом је био у браку, умре изненада после једне представе, тек што се склонила иза кулиса. Умало није умрла на сцени. Остао је са ћерком средњошколком. Одлучио је да се посвети њој и да се више не жени. Унајмио је zgodnu жену средњих година која му је одржавала кућу, а повремено би се испомогли у кревету, кад остану сами.

После гимназије девојка крену мајчиним стопама, уписа Академију за позориште радио и телевизију. Надарена и озбиљна већ је, мимо правила академије, на другој години почела да снима филмове и добија награде као најбоља дебитанткиња. Радовао се отац и хвалио у друштву, како то само очеви умеју.

Међутим, после смрти жене кренуше кола низбрдо, заређаше невоље.

Блиставу дипломатску каријеру прекинуо је на најглупљи начин. Осећајући да је старост одмах ту негде иза угла и да није више онако атрактиван мушкарац за којим жене јуре, спетљао се са неком тек пунолетном фолк дрндалајком, млађом од његове ћерке, придошлом из провинције, жељне афирмације и успеха. Разлика у годинама није јој сметала јер је ионако он требао да јој буде само *одскочна даска*, са које ће се она винути у врх естраде. Имао је веза на телевизијама, кућама музичке продукције, новинама, нарочито оним које зову жута штампа и које свакодневно засипају плебс новостима о музичким звездама и њиховим љубавним и осталим јадима. Народ гута као блесав те бућкурише, *бизнис цвета, окреће се невиђена лова*.

Њој је лова најважнија. Дошла на калдрму гола као пиштољ била је жељна свега. Решила је да успе, не занима је цена успеха. Чича Станислав је идеалан човек за остварење њеног сна. Нека је благословен кревет! – преко њега многе су се винуле у врхове, зашто не би и она?

Њен ментор и покровитељ није хтео да зна како га млада беспризорна девојка са периферије града и живота, елементарно необразована, вуче за нос и прави будалу од њега. Веровао је несрећник да ју је освојио својим још увек пристојним шармом и елоквенцијом.

Неке године мушкарцима замрачују вид и помуте разум, поготово кад се вежу за младе девојке и жене. По несрећи, они то никада не схвате. Некада озбиљан, одмерен, пун такта и трезвен дипломата, који је обављао деликатне државне послове, одолевао светским шпијункама, лепотицама, потпуно је изгубио главу због недотупаве и елементарно неписмене цурице побегле са досадних часова биологије и математике. Испочетка, афера је кренула стидљиво, потом се као снежна лавина све више увећавала. Новине су биле пуне пикантерија везаних за њега и његову младу љубавницу; телевизије, нарочито приватне и локалне, нису заостајале у томе. Неке су ишле дотле да су организовале панел дискусије на тему о понашању одговорних људи из света политике, бизниса и носилаца јавних функција. Тек сада је схватио колико га људи мрзи и завиди му на каријери и успесима. Највише су га нападали и најружније говорили о њему дојучерањи пријатељи. На приватним скуповима, соареима, коктел партијама, вечеринкама и забавама, био је мета жестоког напада од жена

његових сарадника и пријатеља који му доскора нису избијли из куће. Узгред, све су оне имале, углавном, млађе швалере које су чак и плаћале, да би надокнадиле разлику у годинама између себе и младих *пријатеља*, чије је занимање било протоколисани *пратилац*, другарице, потом госпође... кад се променише времена.

Дични мужеви ових госпођа, угледни *патер фамилиас*, и другови – господа на важним положајима, имали су сви од реда конкубине, ако ништа друго, бар секретарице њихових кабинета. То су били углавном они неуспешнији, успешни су, у зависности од функције, имали даме из виших кругова, или из кругова лепотица за *пословну пратњу*.

Са врха је дошао налог да се Станислав Крстић пензионише, без умањења пензије, због заслуга у ревносном вршењу службе.

Проводио је дане у кући поново читајући књиге које је читао некада давно. Нарочито се враћао местима у књиγαма, које је подвлачио графитном или хемијском оловком. До суза су га доводили записи на маргинама или заборављеним папирићима између страница књига. Испод сваког текста били су исписани датуми, тако да је пред собом имао готово целу интелектуалну хронологију свога живота. Кад му досади читање одлазио би у шетње Кошутњак и Топчидером, ређе на Калемегдан.

Једнога дана предвече, бејаше то половином јуна кад су дани дугачки и још не тако врели, таман се спремао да крене у шетњу, бануше у кућу ћерка и син. Одрасли, своји

људи, ретко или никако се нису виђали, па га ова посета не мало изненади. Без неког увода, син му се обрати:

– Дошли смо Снежана и ја да ти саопштимо да ћемо се венчати...

– Јесте ли ви при себи, како могу да се венчају брат и сестра? – завапи несрећни отац.

– Полако, без узбуђења, све ћу ти објаснити. Мајка ми је рекла да ти ниси мој отац, а Снежана је твоја ћерка из другог брака, што значи да нас двоје нисмо у крвном сродству, па нема препрека за наше венчање, капираш?

– Не капирам, како је могуће да ниси мој син?

– Тако каже мајка, а она ваљда најбоље зна.

– Ко ми онда гарантује да је и Снежана моја кћерка?

– Откуда бих ја то знао, али ако није, још боље по нас.

– Шта кажеш ти Снежана? – обрати се ћерки.

– Волим Милоша и удаћу се за њега, не занимају ме никакви разлози против. Ди енд!

Ћутао је као камен крајпуташ непрестано понављајући у себи, “Боже мора да сам Ти много згрешио кад ме овако сурово кажњаваш”.

Милош настави пословним тоном. Кад се будемо венчали живећемо у овој кући, заиста би била велика штета да се ти сам *шириш* у оволикој кући, а ми да се потуцамо по туђим становима и плаћамо велику кирију.

– Ти рече да ниси мој син, откуд ти право на кућу и уопште имовину коју ја поседујем?

– Ја и не полажем никаква права, полаже их Снежана, она је твоја ћерка. У међувремену узео сам презиме по

мајци, па су све формалности, у вези са склапањем нашег брака, отклоњене.

– Где ћу ја живети, јесте ли мислили о томе?

– Јесмо. Ти ћеш у неки од старачких домова, ионако имаш велику пензију, моћи ћеш да плаћаш и не будеш кћерки на терету.

– Договорено, дођите прексутра да вам дам кључеве од куће – процеди кроз зубе и изиђе у одоцнелу шетњу.

Вративши се из шетње поче да пакује најнеопходније ствари. Напустио је Београд заувек. Отишао је код сестре и објаснио јој шта му се десило. Плакали су заједно, плакали су тешко, дубоко из дна душе. Плакали су за родитељима, за детињством и данима кад су се безбрижно играли на ливади испод села, плакали су за данима кад је он био бата, дика и понос своје сеје, а она сестрица коју је носио у срцу. Прва је престала да плаче сестра. Обрисала сузе, усправила се, чврсто и одлучно рекла:

– Бато мој, сунце моје, ево ти кључева од куће, сву имовину коју су ми родитељи оставили судским тестаментом, поклањам теби. Ја имам довољно. Муж ми је умро пре пет година. Хвала Богу имам два сина, две снаје и петоро унучади. Иза мужа остало ми је десет хектара земље. Једва стижемо да је обрадимо, па ми очевина није потребна. Узми је ти.

– Шта ћу ја са њом сејо, овако стар и болестан, без икакве механизације. Узгред, иако сам сељачки син ја ништа не знам о пољопровреди, радио сам неке друге послове, који сада никоме нису потребни.

– Нека, нека бато, послушај сеју, да имаш *свртку* где ћеш се скрасити после свега. Сећам се како си ми некада давно причао да се слоновии враћају да умру тамо где су рођени. Можда је и теби тако суђено.

– Можда! – одговори тихо и пољуби сеји руку, коју она трже као да је жеравица опрљила.

Првих дана по повратку био је мета љубопитљивих погледа, запиткивања, непријатних и непристојних интересовања о његовом личном животу. Ишли су врли сељани и комшије дотле да су га питали колика му је пензија и зашто жена није дошла са њим.

Побегао је на гумно, далеко од непристојно радознале гомиле. Осамио се. Често се тужно осмехивао и у себи говорио, “некада ти је степски вук Хари Халер био идол, ево доживео си да будеш у готово истом положају као и он, али тек сада видиш да бити степски вук, ма како га Хесе описивао, није много ружичасто стање тела и душе”.

Дуван и транзисторски радио постадоше му једини саговорници. Кад је силазио у Град са гађењем је пролазио поред киоска са новинама. Повремено би куповао понеку књигу од уличних продаваца, не дозвољавајући им да их пакују у пластичне кесе. Говорио је збуњеним младићима за тезгама, “синко, књига није еспап из пиљаре ни провијант са пијаце, мани се кеса”.

И овога јутра са тугом гледа већ добро му знани призор. Шумски густиш и шикара, парлог и дивљина на све стране. Нигде живог чељадета да прође путем, “макар да ме опсује”, говорио је себи у браду. Уместо злаћаног класја жита, шуме кукуруза, тешких гроздова у виноградима,

јабука петровача, крушака јечменки, само багрем, багрем, багрем... купина, трње, коприва, бурјан, паветина. Читав околиш утонуо у грозну шикару.

Туга! Преголема туга! Туга до неба!

Почиње један од честих ламената...

Шта учинисмо од дедовине и очевине?

Да ли је мој деда Прока ратовао девет година да би његови унуци оставили све и побегли у некакве крлетке за становање, у фабрике, задимљене канцеларије и ко зна где све не. Многи несрећници аргатују по западноевропским државама, а овде им леже хектари и хектари најбоље земље, у коју плуг није ушао већ више од тридесет година. Има ли нам спаса? Пита себе, питао би и друге људе кад би хтели да говоре о великом јаду који нас је снашао. Мало је, или готово да нема саговорника на ову тему. Сан сваког сељака је да побегне из села у град.

Са страхом одговара, "Нема нам спаса, ако се одмах не тргнемо из ове летаргије, ако се не пробудимо коначно и озбиљно. Не пође ли нам за руком да младој генерацији јасно кажемо какве смо грешке ми правили, да их они не би понављали, сва је прилика да нам се лоше пише.

Моли се Богу да Србији пошаље паметније и способније људе који ће је упристојити и вратити на домаћински пут".

Нада се да ће Бог услишити његове молитве, можда неће, јер га, чини се, више не интересујемо

Сетио се Руварца, *нема нам спаса, пропасти нећемо?* Са напором устаје и полази ка извору да се захвати бокал воде.

Белоруска проза

(Изабрала и с руског превела Дајана Лазаревић)

ОПЕРАЦИЈА КРВ – НИКОЛАЈ ЧЕРГИНЕЦ

(одломци)

Николај Иванович Чергинец (белор. Мікалай Івановіч Чаргінец) рођен 17. октобра 1937. године у Минску, у СССР белоруски је политичар и књижевник. Члан је Савета Републике Националног окупљања Републике Белорусије. Први је белоруски књижевник, који је почео да пише романе у полицијско-детективском жанру.

Чергинец је завршио Вишу школу за тренере (1963) и Правни факултет Белоруског државног универзитета (1969). Стекао је титулу кандидата правних наука. Служио је у органима унутрашњих послова, у периоду 1984-1987. године испунио је интернационални дуг у Авганистану.

Члан је Удружења књижевника СССР и Белоруске СССР од 1977. године. Аутор је више од 50 књига, неколико филмских сценарија и представа.

Добио је десетине награда и ордена у матици Белорусији и у иностранству, између осталих и: Отаџбински

орден 3. степена, Орден Почасти у Белорусији, Орден Пријатељства у Русији, више јубиларних медаља за вишедеценијско постојање Оружаних Сила СССР и медаље „За безусловну службу“ првог, другог и трећег степена; Почасну грамоту Председника Руске Федерације, Заслужни трудбеник културе Републике Белорусије (2014).

Од 1993. године је генерал-пуковник унутрашње службе. Тренутно се налази на челу Удружења књижевника Белорусије.

ГЛАВА 17

Одломак из књиге „Операција КРВ“

Операција „Крoв“ / Николај Чергинец. – Минск : Харвест, 2017.

Пуковник Сигајев и командир бригаде су давали инструкције симпатичној жени од око четрдесет година. Коначно су је довели специјалним авионом из Москве. Ана Николајевна, бар се тако представила, одлично је говорила немачки језик.

– Разумете, Ана Николајевна, – рекао је командир бригаде, – план, који предлаже Москва, безусловно, добар је, али за њега је потребно одређено време. У интернату свакодневно умиру деца, тачније, убијају их. Информацију о томе, да децу хоће да пошаљу у Тростенец, где дан и ноћ горе пећи, потврдио је читав ред извора. Морамо да предло-

жимо начелништву краткорочни план. Време не трпи. Преко наших људи наручили смо документе за вас, за скривање, легенде су практично готове. Пре неколико минута добио сам из Москве одговор: дозвољено нам је да дејствујемо по положају. Тако да ви, поштована Ана Николајевна, нисте жена погинулог пуковника вермахта, већ директна наследница богате породице Хмарових и њихових потомака, чију су непокретност „проклети“ бољшевици национализовали.

Сва неопходна документа, у том броју и ваш родослов и биографије, стићи ће из Москве. У ближе време авион ће доставити потребне инструктивне материјале о имању Семково и о вашим прецима. Мораћете мало да учите.

– О, Господе, – деловито је одмахнула рукама гошћа, – да знате, колико сам пута морала да учим...

– Ето, ето, – насмејао се Сигајев, – увек треба памтити Лењивове речи: „Учити, учити и опет учити!“

– Да, да, – насмејала се у одговор Ана Николајевна. – Већ који пут по реду ја „опет“ седам да учим...

МИ ЋЕМО ПОБЕДИТИ!

Одломак из књиге „Операција КРВ“

Операција „Крoв“ / Николај Чергинец. – Минск : Харвест, 2017.

***

Увели су га у собу. Тамо се већ налазило четворо људи. Абрам је препознао једног од њих. Био је то официр тајне полиције. Он је, уздахнувши, руком показао на јак, дрвени ниски сто. На столу је било нешто налик на ручне окове, причвршћене каишима са металним стегама.

– Ово ће бити твој меки кревет. А овде су, – показао је на обичан сто, – клешта. Њима чупамо зубе, језике, нокте. А ова стварчица, видиш, изгледа као лемилица. Овим оруђем ћемо ти испећи на грудима, челу и леђима давидове звезде. А ево овом клацкалицом, види како је лепа, ломимо кости прстију, руку, ребара, ногу. Ето, видиш какав избор инструмената те чека, ако се не сложиш на сарадњу са нама и не кажеш нам све.

– Ја сам већ све рекао.

– Лажеш, јудо! – Официр је јаким замахом ударио младића у лице. Абрам удари у зид, али остаде на ногама. Официр нешто рече на немачком језику.

Абраму је пришло троје људи, ухватили су га и довели ка ниском столу. Положили га, приковали му руке, ноге привезали каишима. Сада је могао само да говори, да трепће и мало да помери палчеве руку и ногу. Над њега се наднело насмешено лице официра.

– Зар ти мислиш, да смрт немачког војника или официра може да прође некажњено?

Абрам је схватио: *бескорисно је молити*. Одједном се насмешио и, гледајући на фашисту тврдо рекао:

– Ја сам вас победио. Ускоро ћете ви, сви Немци, цела ваша Немачка, клечати, кајати се за своје преступе и молити за милост...

Потом је помислио: „Жења, Тања, другови, Елице, опростите ми, али ја сам се осветио!“

Прошло је још три дана. Житеље најближих улица Комаровског трга Немци и њихови сарадници су, у црним полицијским шињелима са бело–црвено–белим повезима на рукавима, почели да гоне на трг. Било је много људи. Стајали су око трга, по троје–четворо у реду. У центру трга су постављена вешала. У гужви су биле Жења и Тања. Недалеко од њих био је Иван Николајевич, а мало даље – још неколико партизана и помагача. Кроз поуздане изворе команда бригаде „Штурмова“ добила је информацију да ће окупатори казнити Абрама Рабиновича баш овде.

А у то време два војника су подигли Абрама са земље. Да иде, наравно, сам није могао. Све што су могли, мучитељи су поломили и ископали.

Његове руке са сломљеним прстима беживотно су висиле низ тело. Момка су донели до камиона, и четворица војника су га утоварили. Убрзо је машина стигла на центар трга и зауставила се код вешала. Војници су скинули бочну и позадинску цераду, и људи су видели момка, који је лежао. Нико није могао да га препозна. Уместо крви било је спљескано крваво месо.

Официр је изашао из камиона и почео жестоко да виче:

– Пажња! Овај Јеврејин по имену Абрам Рабинович ударио је на оно најсветије – на живот немачког војника. За такав бандитски преступ по ратном закону следи само смрт. И без обзира на то, што је рекао окупационим властима све, што је знао, он је издао своје саучеснике, већина је већ ухапшена и дају признања. А сада гледајте и имајте у виду, да ће таква казна чекати свакога, ко удари на живот немачког војника или официра!

На врат су Абраму ставили конопац. Он се одједном помакнуо, огромним напором воље окренуо се и покушао нешто да каже. Да су Жења или било ко од другова били у близини, сигурно би могли да чују:

– Збогом, драги моји. Ја сам се осветио. Ми ћемо победити!!!

Машина се покренула, конопац се затегао и ускоро је под крицима ужаса и стењања људи Абрам Рабинович висио на вешалима...

ОД АУТОРА

Одломак из књиге „Операција КРВ

Операција „Крoвь“ / Николај Чергинец. – Минск : Харвест, 2017.

Ово ауторско дело написано је уз помоћ докумената о чињеницама ужасних злочина немачких окупатора у Белорусији. Треба узети у обзир, да је у нашој земљи погинуо сваки трећи њен становник.

На територији Белорусије немачки окупатори направили су 260 логора смрти. У њима је погинуло 2.200.000 људи: од тога броја 1.400.000 цивилног становништва и 800.000 војнооспособљених. Насилно је превезено у Немачку стотине хиљада људи.

Осим Семковог, дечји концентрациони логори били су изграђени на 14 насељених тачака, у том броју и у селу Скобровка у Пуховичком округу. У селу Лучици Петриковског округа Гомељске области држали су децу старости 7 до 17 година. Стотине су биле послате у Немачку у својству донора за немачке војнике. У логору се у сваком тренутку налазило од двеста до двеста педесеторо деце. Редовно су били отправљани у Немачку, а логор се попуњавао новом децом. Такав логор се налазио у засеоку Паричи у Гомељској области. Највећи концентрациони логор за децу – доноре у Гомељској области, чија се крв узимала за немачке рањене војнике и офицере, налазио се на територији училишног домаћинства „Црвени брег“ у Жлобинској области. У њему су се, у сваком тренутку, налазила деца узраста од 8 до 14 година, а Немци су их насилно узимали од родитеља

– становника Жлобинског, Добрушког и других најближих округа и све су слали у својству донора за немачке војнике у Немачку. Последња послата група бројила је 1.990. деце.

До рата у Минску живело је 33.087 деце школског узраста. Немачки бандити су убијали, спалили или отпразили у Немачку, пре свега у болнице за узимање крви, више од 22.000 деце. О овоме сведоче документи о истрази фашистичких злочина у односу према грађанима Белоруске ССР. Постоји и акт комисије о поругама и зверском уништавању деце Домачевског дечјег дома: „Године 1941. у дечјем дому налазила се стотина деце руске, белоруске, украјинске, јеврејске и пољске националности, од одојчади узраста од 12 година. Све су их уништили.“ Само у Брестској области окупатори су уништили 44.953 деце и малолетника.

У том Семкову у различитим интервалима налазило се од 276 до 550 васпитаника. Осим узимања крви, Немци су хтели да испитају на деци лекове произведене у Немачкој.

У складу са генералним планом „ОСТ“, од општег броја Белоруса требало је да остане мање од 25%, који су били означени за онемоћавање и коришћење на најниже квалификованим пословима.

Ево још једног документа о геноциду над децом на окупираној територији: „Армијска група „Центар“ има намеру да пошаље на територију империје од четрдесет до педесет хиљада малолетника узраста 10 до 14 година. Ова акција има за циљ не само да ослаби напоре војне моћи непријатеља, већ и да скрати његов биолошки потенцијал у будућности“ (из тајног меморандума од 12. маја 1944. године,

оглашеног на Нирнбершком процесу).

Нажалост, чак и у нашој држави, где су фашистички окупатори убили сваког трећег човека, налазе се разне личности, који настоје да умање значај фашистичких зverstава. Труде се чак и бројке људских жртава да смање да би показали „хуманост“ и говоре како су окупатори бринули о деци, дозвољавали им да побегну из места пребивалишта, да би се зими зарили у земљу у потрази за смрзнутим карфиолом или цвеклом. Не, такви људи немају ни крста, ни капи савести. Мисли и речи таквих заштитника и брисача злочина једнаки су речима немачких официра.

Сведочанство постоји у односу према заробљеницима још једног немачког официра СС Вилхелма Мојрина. Документ је узет из архива „Библиотеке Алфреда Винера“ у Лондону. Само овај официр СС доставио је у Минск одједном 3.992 Јевреја из Дизелдорфа, а од њих је преживело само петоро. У истој библиотеци налази се још један полицијски протокол, у којем се говори о депортацији из Дизелдорфа возом у Мински ге-

то 992 немачка Јевреја. У протоколу Мојрин извештава о

одвозу још једне групе Јевреја возом у гето у Минску. Мојрин детаљно описује какве „губитке“ је лично морао да поднесе за време четворо-дневне испоруке Дизелдорф – Минск. То, што закључане, за четири дана ниједном нису пустили из товарних вагона – ситница је у поређењу са тим, што је њему на одређеним деловима пута било хладно, напољу је било минус осам-наест степени и што се након преласка совјетске границе у његовом вагону потрошила резерва воде. Највећи проблем је био у томе, што је морао да се врати у Немачку трећом класом, што је порција алкохола која му се даје за тако дугачак пут била сувише мала, што је пратиоцима морао да да капе са заштитом за уши. Начелник конвоја овог састава смрти додаје да од 992 Јевреја њих 300 није могло само-стално да се креће, али, без обзира на ове тешкоће, терет састава био је испоручен у предвиђеном року. Он такође примећује, да је „8.000 руских Јевреја у минском гету – стрељано“, тј. толико места је ослобођено...

Понекад, када се нађеш у Хатињу, можеш да видиш ретку слику: од туристичких група из Немачке никога нема, али ретко ко се појави од њихових мушкараца. Он пада на колена и каје се за своје грехе. Ко зна, можда у његовим жилама тече крв наше деце.

Сећају ли се тога Немци? Ми се сећамо...

Преводилац Дајана Лазаревић

Класици – Фјодор Достојевски**ДЕЧАК КОД ХРИСТА НА БАДЊОЈ ВЕЧЕРИ**

(Причу с руског превела Љубица Несторов)

Један веома мали дечак око шест или чак и мање година пробудио се ујутро у влажном и хладном подруму. Имао је на себи некакав капутић и дрхтао је. Дах му је излазио из уста као бела пара и он ју је, седећи у углу на сандуку, од досаде намерно пуштао и забављао се гледајући како излази. Био је веома гладан. Од јутрос је неколико пута прилазио дрвеном лежају, где је на танком као палачинка, душеку и на некаквом завежљају под главом уместо јастука лежала његова болесна мајка. Како се она овде нашла? Мора да је са својим дечаком допутовала из туђег града и наједном се разболела.

Власницу преноћишта одвели су пре два дана у полицију, станари су се разишли због празника, а једини који је остао лежао је без свести мртав-пијан већ два дана и две ноћи, и не дочекавши празник. У другом углу собе стењала је од реуматичних болова нека осамдесетогодишња старица, која је некад и негде живела као дадиља, а сада је умирала усамљена јаучући, гунђајући и џандрљиво се обраћајући дечаку, тако да је он са страхом почео да се приближава њеном углу. Воду за пиће је нашао негде на трему, али ни корице хлеба нигде није могао наћи. Већ је десетак пута покушао да пробуди маму.

Мучно му је постало у тами: одавно се спустило вече, а светло се никако није палило. Опилавши мајчино лице, он се зачудио што се она уопште не миче и што је хладна као зид.

Јако је овде хладно, помислио је, постојао је мало, несвесно заборавивши своју руку на рамену покојнице, затим је дуноо на своје прстиће да би их загрејао, и наједном, нашавши на лежају свој качкет, тихо је, пипајући, кренуо из подрума. Он би и раније кренуо, али се бојао великог пса, који је горе, на степеништу завијао цео дан испред врата неких суседа. Али пса више није било и он је слободно изашао на улицу.

Господе боже, какав је ово град! Никада још није видео тако нешто. Тамо, одакле је дошао, ноћу је тако црн мрак, само је једна светиљка горела у целој улици. Прозори дрвених кућица затварају се капцима; на улици, чим се смркне, нигде никога, сви се затварају у кућама и само чопори паса завијају, на стотине и хиљаде паса урлају и лају целу ноћ. Но тамо је било веома топло и давали су му да једе, а овде...

Господе, када бих бар мало, бар нешто појео! И каква је овде лупа и грмљавина, каква светлост и људи, коњи и кола, и мраз, мраз?! Ледена пара бије од преморених коња из њихових врелих њушки; кроз растресит снег звоне о камен потковице, и сви се тако гурају, а ја бих, Господе, тако бих да поједем макар комадић нечега, а и прстићи ме тако боле.

Поред њега је прошао чувар реда, окренуо се да не би видео дечака.

А ево опет улице – ох, како је широка! Овде ће ме сигурно прегазити. Како сви вичу, трче и возе се, а светлости колико је, светлости! А шта је ово? Ух, како је велико стакло, а иза стакла – соба, а у соби – дрво до плафона. То је јелка, а на њој – колико лампица, колико златних папирџа и јабука, а свуда околу луткице, мали коњићи. По соби трче деца, лепо обучена, чиста, смеју се и играју, једу и пију нешто. Ево ова девојчица баш је почела да игра са дечаком, како је лепа! А ево и музике, чује се кроз стакло. Гледа дечак, чуди се и смеје. Али њега су почели да боле прстићи на ножицама, а и на ручицама су поцрвенели и укочили се, боле га кад их покреће. А када осети да га много боле прстићи, заплака и побеже даље.

И ево он опет види кроз друго стакло собу и дрвеће, али и разнобојне колаче на столовима – црвене, жуте, бадемасте, а за столом седе четири богате госпође и, оном ко дође, дају колаче. А врата се сваког тренутка отварају и к њима са улице улазе многобројна господа. Пришуњао се дечак, отворио наједном врата и ушао. Ух, како су почели да вичу на њега и замахали рукама! Једна госпођа му је брзо пришла, гурнула му у руку копјејку и отворила врата ка улици. Ох, како се уплашио! А парица се откотрљала и зазвонила по степеницама: није могао да савије своје црвене прстиће и да је задржи.

Истрчао је и брзо-брзо пошао, а куда, ни сам није знао. Опет му се плакало, али се бојао, па трчи, трчи, и у малене шаке дува. И обузе га туга зато што се одједном осети тако усамљено и страшно, и наједном, о, Господе! Па шта је то опет? Стоји гомила људи и чуди се: иза прозорског

стакла виде се три мале лутке, обучене у црвене и зелене хаљинице, сасвим као живе! Неки старчић седи и као да свира на великој виолини, а два друга стоје ту и свирају на виолиницама и по такту клате малим главама и гледају један другог, а усне им се мичу као да говоре, баш тако, само што се то кроз стакло не чује. У први мах дечак је помислио да су они живи, а кад се досетио да су то лутке, наједанпут се засмејао. Никад није видео такве лутке и уопште није знао да такве постоје. Због тога му се плакало и смејало у исти мах. Наједном му се учинило да га је неко ухватио отпозади за капутић: велик и зао дечак стајао је иза њега и треснуо га по глави, збацио му качкет и ударио га ногом. Дечак се срушио на земљу, људи су повикали, а он је, уплашивши се као никада, скочио и дао се у бег. Наједном, утрчавши ни сам не знајући где, испод нечије капије у туђе двориште, чучнуо је иза дрва. Ту ме неће наћи. А и мрак је.

Чучнуо је и згрчио се, не може да дође к себи од страха и наједном, стварно наједном, постаде му тако добро: ручице и ножице престадоше да га боле и постаде му тако топло, тако топло као на сељачкој пећи. А онда се трже: ах, па он је то заспао! Како се лепо овде спава! Поседећу овде мало и поћи ћу да опет видим лутке, – помислио је дечак и насмешио се, сетивши их се, сасвим су као живе!... И наједном он зачује да је над њим запевала његова мама песмицу. Мама, ја спавам, ах, како се овде лепо спава!"

– Хајдемо код мене на Бадње вече, дечко, – прошаптао је над њим изненада један тихи глас.

Он је помислио да је то његова мама, али не, то није она. Па ко га је то позвао, он не види, но неко се нагнуо над

њим и загрлио га у тами, а он му је пружио руку и... и наједном, – о, каква светлост! О, каква јелка! Али то и није јелка, он још никада није видео такво дрвеће! Где је он то сада: све блиста, све сија и наоколо су све саме лутке, али не, све су то дечаци и девојчице, само су тако светли, сви круже око њега, лете, сви га љубе, узимају га, носе са собом, па и он лети и види: гледа га мама и смеје се тако радосно.

– Мама! Мама! Ах, како је овде лепо, мама! – довикује јој дечак и опет се љуби са децом и жели да им што пре исприча о оним луткицама иза прозорског стакла.

– Ко сте ви, дечаци? Ко сте ви, девојчице? – пита он, смеје се и љуби их.

– То је Христова јелка, – одговарају му они. На овај дан Христос увек има јелку за малу дечицу која тамо немају своје јелке...

И тако је он сазнао да су ови дечаци и девојчице били иста деца као он, једни су се смрзли још у својим корпама у којима су их оставили на степеншту пред вратима петроградских чиновника, други су се угушили код дадиља које је изнајмио дом за сирочад, трећи су умрли на пресахлим грудима својих мајки за време глади у самарском крају, четврти су се угушили у вагонима треће класе од смрада, и сви су они сада овде, сви су они сада као анђели, сви су код Христа и Он је по среди њих, и пружа им руке, и благосиља њих и њихове грешне мајке. А мајке те деце такође ту стоје, по страни и плачу. Свака препознаје свога дечака или девојчицу, а они трче к њима и љубе их, бришу им сузе својим ручицама и моле их да не плачу, зато што им је овде тако добро...

А доле су ујутро чистачи дворишта нашли мало мртво тело дечака који се смрзао иза дрва. Пронашли су и његову маму. Она је умрла још пре њега. Срели су се код Господа Бога на небу.

О ПРЕВОДИОЦУ

Љубица Несторов (рођ. Јовановић) родила се у Бежанији 8. фебруара 1930. године. Основну школу и гимназију завршила је у Земуну, а Филолошки факултет (групу за руски језик и књижевност) у Београду. На истом факултету је магистрирала и докторирала.

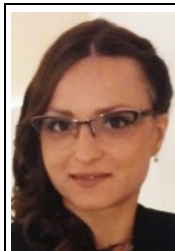
Предавала је руски језик у гимназији у Бачком Петровцу, у основној школи у Земуну и на Машинском факултету у Београду.

Поред наставничког рада бавила се и писањем уџбеника руског језика за све нивое наставе (за основну и средњу школу и нефилолошке факултете), писањем стручних радова из области методике наставе руског језика, русистике и примењене лингвистике и преводом стручне техничке и медицинске литературе.

Последњих десет година преводи руску поезију. Објавила је две антологије песама руских песникиња – *Сенка туге и светлост наде* и *Сто година љубави*. Већину њених превода можете наћи на сајту Љубица Несторов

(<http://ljubicanestorov.yolasite.com/>)

Ликови жена у Андрићевим приповеткама

Од шездесетог броја *Суштина поетике* се бави женским ликовима у приповеткама Ива Андрића из личног и стручног угла **Ане Митић Стошић**, професорке српског језика и књижевности.

ЖЕНА НА КАМЕНУ

Кад описује жену и приказује њене поступке, као и када представља мушкарце, Андрић већу пажњу посвећује чулном и телесном и ономе што је постала извесна приповест, него што аналитички осветљава њену свест, њену психу. То показује и психолошка приповетка *Жена на камену*, која индикативно даје мере пишчевог психолошког приповедања. Цела приповетка говори о Марти Л, оперској певачици, која има четрдесет осам година, када почиње период такозване старости. Она се сунча и сећа свог тела и његових метаморфоза, свог дотадашњег живота. Тако се сећа давнашње сцене свог нехотичног девојачког флерта, на дискретној граници срамотног чина. Поред занимљиво описаних покрета женског тела издваја се дескрипција неке готово метафизичке еротске радости коју је она доживела у бистрини и сјају очију и у све чуднијим телесним покретима старог Матије. После тога, започиње да се развија мисао о старости с мноштвом тмурних питања.

Јунакиња Андрићеве приповетке *Жена на камену* доживљава прве знаке старења као неподношљиве јер они наговештавају не само смрт, већ и смрт туђе жеље, претпостављене и када се о њој уопште не мисли. То вређа витално достојанство лепог бића чак до те мере да у једном часу Марта Л. жели да је нестане, потпуно и без остатка. Овај аутодеструктивни порив бива превладан сећањем на прво велико еротско самопотврђивање у доживљају са убогником Матијом, када је, као веома млада, Марта непосредно открила моћ своје лепоте, односно еротске енергије. У битноме је повезана са Аником – свесност о еротичности свога тела дало је печат обема. Разлика је у тзв. трошењу те еротичне енергије: док је Аника разара сама од једног момента у свом животу, код Марте је он одржаван пажљиво целог живота, али је против ње деловало време и чињеница о старењу њеног тела и губитку лепоте на тај начин. Стид који осећа лепотица која је почела да сумња у оправданост и, штавише, допуштеност свог излагања туђим погледима прераста у аутодеструктивни порив. Марта, која, наводно, дуго није мислила на то како је други виде и тежила је неупадљивости, наједном, као да све то више не важи и никад није важило, иде у својим мислима и свом осећању тако далеко да би најрадије да уништи себе. Марта, заправо, и не размишља о старости, она је клевеће. Наравно, лепота, док је по дубљој нужности усредсређена на саму себе и потреби туђег дивљења, може једино да клевеће старост, дакле време. Но, сумња и страх, одбијање да се прихвати оно што време доноси, отварају пут успомени на дане када је моћ над другим била потпуна и испољила се недво-

смислено, откривши самој Марти шта све може, шта би све могла. „Без њеног избора и против њене воље“, Марта се предаје „полусећањима и полусновима“ на Божијег човека Матију, педесетогодишњака без куће и жене, кога приповедач читаоцу представља као старог Матију. Зрелој жени, оперској певачици, госпођи Марти Л, све се ово чини невероватним, да ли је све баш тако било не може рећи, али зна да је тај изузетни тренутак „ипак био и постојао“. Он се уписао у њено биће и постао егзистенцијална залиха која је неуништива и неоспорна, важнија од догађаја из реалног живота, који су остали „без правог значења и дубљег трага“. Једино такав осећај окушане моћи се може донекле супротставити страху и сумњи што их доносе знаци старости, и није нимало случајно што се успомена на Матију јавила баш у том тренутку. Размишљање о себи и другима без овакве егзистенцијалне подлоге, неоснажено оваквим искуством, не помаже. Питања и противпитања не изводе из зачараног, злог круга клеветања времена, односно старења. „И са неком горком, изненадном јасношћу увиђа да овако старе само они који се своје старости стиде, да је несрећно свако тело које живи само за себе и само себе ради, а праву меру своје несреће увиђа тек кад почне да стари.“ Марта налази снагу и могућност да живи у садашњем тренутку. Садашњи тренутак бива лишен претње будућности, јер је оснажен искуством моћи из прошлости. Тренутак „мира и уточишта“ налази се у мирном задовољству садашњег живота, када се не пита „о трајању, не мисли о циљу“: то је тренутак побеђене временитости. Марта постаје „сама себи незнана“, осећа се „лака а велика и моћна као свет“, а тре-

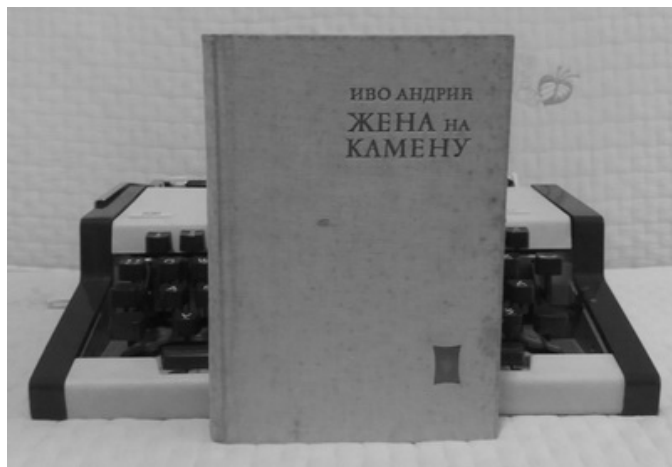
нутак на камену срећно затишје у застрашујућем хуку времена. Аутодеструктивни порив ће нестати, мир са собом ће се поново успоставити.

Андрић реторски и есејистички парафразира тескобе и набраја питања која је опседају паралелно са описима знаних телесних покрета којима желимо да убедимо себе и да заварамо себе, да прикријемо истину: долази старост. О томе како је мислила о старости писац то есејистички објективно пише. Борбу између мисли и живота оличеног у сензуалним покретима, у телесним покретима на сунцу и крај мора, аутор није психолошко-аналитички приказао него еротски динамично, асоцијацијама покрета тела и духа. Све то води једној нужној али пролазној метаморфози пуној напетости, душевне напетости. Уронила је, на крају, у сан, који је освежио, који је подстакао да се баци у загрљај свог нарцисоидног бића, што се диви телу као правом животном бићу, сада без терета слабости и старости, подмлађено морем: „Кад је изронила, на лицу је изнела светлу маску житког сјаја. А два отвора у тој маски била су испуњена модрим, бескрајним и вечитим небом коме је на средини цвало сунце, огњен цвет у који се не може гледати. Испливала је. Пела се уз окомите железне лестве, хватајући се снажно и лако рукама за пречаге изнад себе, а са сваком степеницом успона расла је у њој снага мирног задовољства које нема потребе ни да се крије ни да се показује, не пита се о трајању, не мисли циљу, не зна за краја (...)

Осећа како јој негде на дну утробе клија и ниче тихо блаженство без имена, и расте, пење се кроз цео труп и

шири се при том као лист палме, а вршци му, танки и оштри, допиру до очију и притискују и голицају склопљене очне капке, изнутра, као навреле добре сузе. – Можда и јесте све добро.

Сва је у гипком, светлом, ваздушасто лаком а непробојном оклопу, безимена, сама себи незнана. Надимају јој се мокре слабине у ритму још убрзаног ритма, блесну кад се издигну и гасну кад се спусте, блесну и гасе се. Осећа се лака а велика и моћна као свет, који се вечито мења и увек је исти, мирна и срећна у окриљу доброг тренутног затишја". Опет Андрић проналази суштинску животну срећу и мир, безимену и несазнатљиву до краја, у пределима снова и у непролазној лепоти, у пределима мисли и сновиђења, који путују у прошлост и будућност, између лица и предела тражећи суштину и ослонац у животу.

Осврт – Верица Тадић

ЦИТАТИ ИЗ РОДОСЛОВА ПРИРОДНИХ ПОЈАВА

(Милијан Деспотовић, "Хаику", Алма, Београд, 2019)

У збирци хаику записа коју потписује, један од најзначајнијих аутора из ове врсте стваралаштва Милијан Деспотовић, насловљеној именом овог песничког жанра: „Хаику“, сусрећемо се са изразито занимљивим начином презентовања уочених појава у природи. Као добар познавалац ове врсте поезије, он зна да није довољно видети и записати необичне појаве. Да би се открила лепота хармоније у небеско-земаљској заједници, потребно је препознати она сагласја у којима догађаје, слике и фрагменте природе, у посматраним појавама, обухватају ауре заједничке радости.

У крилу лепоте коју заједно стварају рађа се нуклеус сродности који шири границе суживота. Као и потреба да, штитећи једни друге, обезбеђују и заједнички опстанак.

А то нам говори о томе колико човек може из лепоте прожимања тих сагласја да учи. Пре свега, како да хуманизује односе у људској заједници.

У природи срећемо много примера оплемењених живота, без којих би опстанак целе планете био незамислив. Довољно је навести неколико основних, свима познатих, предуслова опстанка: вода, ваздух, сунце...

Мноштво земаљских и небеских светова постоји само зато да би људима омогућили срећан живот. Добровољно и безрезервно дарују нам најлепши део сопствених живота, а за узврат не траже ништа, осим тога да их негујемо и чувамо. Једино онај ко осећа и чини све да покаже и докаже да је смисао и суштина живљења у томе да једни друге учинимо срећнима, може се надати и сопственој срећи.

Ево, једног хаикуа у коме је аутор ту међузависност светова и потребу заједничког учешћа, чак и у обичном догађају, учинио видљивом. Овај би догађај у мору других био за многе неприметан, или, у најмању руку, миноран. У овом хаикуу он је увећан до његове праве вредности. Дубински уплив у само срце посматраног тренутка омогућава да се види и оно што би без потпуне уроњености у ту дубину било само површна слика:

*Ветар отвара
врата колибе да уђе
летња месечина.*

Призор је овде тако сликовито и убедљиво приказан да скоро видимо ветар, који је, иначе, невидљив. Колиба и месец су видљиви сваком ко посматра овај догађај.

У неком другом песничком или прозном приказу ветар би имао и руке којима отвара врата, а месец би био персонификован у људску фигуру која лагано прекорачује праг колибе. Специфичност хаикуа је у томе што све остаје нетакнуто и непромењено у тренутку посматрања. Остаје

онако природно и спонтано како се то и догађа. Потпуно је јасно и реално да ветар, понекад, може и да отвори врата. Као што је реално и то да месец кроз та отворена врата у колибу може да допре својим сјајем.

На овом примеру се у, потпуности, осликава једна од битних суштина хаикуа – истина, коју Јапанци именују речју *макто*. Овде, наравно, имамо и назнаку годишњег доба, које је, такође, један од битних делова хаику записа – *киго*. Киго је овде експлицитно наглашен, у питању је лето, а може бити дочаран и само неким симболом који указује на лето.

Наводим још један хаику који, поред свега описаног, има и хуманистички одблесак:

*Месец је не оставља
саму. Старица прелази
залеђено брвно.*

У претходном хаикуу месечев сјај просветљује хаику тренутак, а у овом месец показује своју племенитост у пријатељској улози, подршка је старици на „залеђеном брвну“. Просветљење је овде тај пријатељски гест.

Оно што је за многе уобичајена појава за хаиђине је живи, лирски додир са вибрацијама, трептајима и усклађеним ритмом сваког појавног облика који живи и дише у бескрајном Универзуму. То сагласје ритмова, најпре, откривамо у најситнијим детаљима. Ту је најживљи пулс сваке појаве, сваког догађаја и сваке врсте опипљиве и неопи-

пљиве стварности, јер су ти ситни детаљи основни градивни елементи, од којих све почиње.

Бројни су примери у којима откривамо како два различита света, у посебним ситуацијама, повезује сагласје истог ритма. То видимо, кажем видимо јер су видљиви, али само оном ко лирским компасом мери раздаљине и препознаје у трептају вибрације делић енергије коју емитује свемир, која се различито емитује, у разним ситуацијама, зависно од тога шта та енергија покреће и ствара.

То, импресивно, дочарава тростих:

*Звоно са олтара
прати звук зимске воде
на водопаду.*

Бескрајно посвећен свеколикој природи и непрестано загледан у мноштво њених лица, Милијан непрекидно тражи у тајнама природе те еманације сагласја да би из њих одгонетнуо и говор природе.

Зато он и уме да препозна тај тренутак у коме његове поруке може ветар да чита и да их разуме:

*Поруку коју
исписах на снегу, ветар
учини себи разумљивом.*

Изгледа да му је, сасвим, лако да наслути и шта му понека биљка жели да саопшти:

*Седим на клупи.
Млада коприва би, да
ми нешто каже.*

Лирским компасом се откривају и оне ситуације у којима се на неком од мноштва лица природе могу, макар и сновидно, додирнути сенке драгих бића:

*У јесењој магли
сновидим: погурена
долази мајка.*

На сличан, али веома необичан начин, може се спо-нама живог сећања повезати сигнал из унутрашњег света („просев у костима“) са ехом гласа који више не обитава у овоземаљској стварности:

*Зимски просеви
у костима; оче, још
чујем твој глас.*

Ако дубоко заронимо у унутрашње светове у себи и свему другом, онда можемо да допливамо и до тог тренутка у коме се микрокосмоси разних галаксија додирују и срас-тају у нови појавни облик.

Хаиђини трагају за таквим призорима и појавама, из којих се јасно види да микрокосмос, било ког облика, није само мали, издвојени и безначајан сегмент. Увећан је тач-ком додиром која га спаја са несагледивом целином, па

самим тим је увећан и наш доживљај и значај свега оног што осећајем и духом откривамо.

Јединство природе и човека, у дивном, савршеном споју најбоље се препознаје у овом хаикуу:

*Јесење лишће
познаје твој ход, па ми
шуштањем јавља.*

Сусрет се не заказује онако како то, најчешће бива. Лишће „шуштањем јавља“ да стиже тај радосни тренутак. Ако знамо да у хаикуу увек остаје нешто недоречено што оставља могућност за проширење догађаја, кроз увећани лични доживљај онога ко чита, онда можемо и да претпоставимо да се и лишће радује. Шуштањем то обзнањује.

У наведеном хаикуу испуњен је основни принцип, који ову врсту поезије чини специфичном – услов да је тростих састављен од седамнаест. слогова, при чему је потребно да први и трећи стих буду састављени од пет. Слогова, а други од седам.

Један други хаику, који се природно надовезује на овај претходни, још више продубљује чаролију очараности човека природом и природе човеком.

*Заљубљенима
и цвеће колена грли –
цврнци све гласнији.*

Свеприсутна љубав се обзнањује у овом хаику тако једноставно и лако, из чега произилази и природни и једноставан закључак: Када се људи воле, воли их и природа. Декор у лепоти овог доживљаја је природни драгуљ: Цвеће које “заљубљенима (...) колена грли”. А ту је и музика сићушних певача који у тој радости учествују и снагом песме надрастају себе – “цврчи су све гласнији”.

Ову свечану атмосферу може још више да улепша, нови пријатељ и сапутник:

*Сад не ходам сам:
На рамену се задржао
шарени лептир.*

Заиста треба бити изузетно п(р)освећен читач природних појава и имати истанчан осећај за доживљај и велику љубав за све лепоте које нам природа бесплатно и са пуно радости дарује. Или тачније речено, треба умети природу осетити у свом пулсу, преселити је у поглед, сачувати у слици, и треба осетити и препознати тај тренутак кад се природа препознаје у нама и отвара нам цветове својих тајни.

Дакле, када се дах природе спаја са нашим дахом, слике селе у наше очи и тријумфује тај заједнички тренутак у исто време у души природе и у нашој души. Тада се успоставља разумљив, јасан, спонтан и директан говор између човека и његовог окружења. Тада се и божанско у човеку и божанско у окружењу и, у свему што дише и живи, спаја у

тренутак просветљења. У тренутак заједничке среће, као што је овај:

*Очима додирујем
уцвале висибаве са
оне стране реке.*

И овде претпоставком можемо да замислимо недоречени део: висибаве поглед посматрача грле мирисом. А тај замишљени део је, сасвим, реалан.

Поистовећење са доживљајем у природи је потпуно ако и сами постајемо део посматране појаве:

*Латице трешње
падају у реку: плива
и мој поглед.*

Латице трешње можемо видети више пута како пливају, али само онај тренутак у којима је и наш поглед пливао са њима је јединствен, непоновљив, просветљен, јер смо тада осетили тај уплив у други свет и спојили се са њим и претопили се у заједнички осећај, доживљај, у заједничку слику. Та индентификација са посматраном појавом омогућава да разумемо говор природе, на најнепосреднији начин:

*Сунце на вратима.
Отварам, и гле моја
јабука олистала.*

Не читају сви поруке сунца. За већину људи оно је небеско тело које нас греје и осветљава нашу планету. Нешто што је дато и што се подразумева и чији се дар прима без размишљања и питања шта сунце осећа када нас милује светлошћу и грли топлином.

Милијан сунце препознаје и у другим улогама и доживљава га као саговорника и пријатеља. Уме да одгонетне то што жели да му каже, кад га позива да види јабуку која је олистала. Могли бисмо, између редова, да прочитамо или замислимо недописану реченицу коју изговара овај небески пријатељ: “Радујем се што овој јабуци дајем део себе да би пред твојом кућом олистала”.

Када се човек упозна са самим собом и открије сопствена, унутрашња неба може да их стално оплемењава и осветљава сунцем своје душе. За разлику од васељенског, заједничког, које нам у посету долази из удаљеног космичког простора, сунце које носимо у сопственом бићу, само је наше.

Маштовитом посматрачу у видокругу могу засветлети и сунцолики маслаци. Зар и жути, насмејани, маслаци нису наша земаљска сунца која чак можемо и додирнути?

Предност хаikuа, у односу на друге песничке форме је и то што је просторно много мањи, али у себи сажима, осим кратког записа, живе слике, у одређеном годишњем добу, и бележи тренутак преображаја – међуфазу између рађања и ишчезнућа. Бележи покрет, било да је у питању рађање, ишчезнуће или појаву у којој се промена догађа.

Може то бити нека оваква појава:

*Љути северац
помера капију: ни
старице више нема.*

Овде се цео приказ сместио у једну, реченицу. Дословно је преписан из уџбеника природе. Када бисмо покушали да га опишемо, на било који други начин, који подразумева дистанцу између догађаја у тренутку када се изворно емитује, и момента писане представе о њему, требало би нам много више реченица. И у том опису понешто би смо изгубили од реалне, живе слике, јер би се разводнила током описивања.

Низ слика се може развити из овог хаикуа. Северац нам преноси тужну вест да више нема неког коме долази, и коме је можда и раније долазио у посету. Да ли је због тога љут?

Сваки ће читалац допуњавати недописани део, у складу са својим начином доживљаја. Милијанови хаикуи су због јасног, прецизног говора природе, добро изоштрених слика и откривања међузависног односа између природних појава у занимљивом и необичном споју, врхунски песнички домет у овој врсти поетског исказа. Свакако су најупечатљивији они у којима се човек препознаје у природи и природа у човеку.

Лако је цвету да успостави дијалог са другим цветом, птици да разуме другу птицу, човеку да се споразуме са човеком, али одгонетнути шта осећа лептир-сапутник, који се приљубљује уз људско раме, нимало није лако.

Талас са таласом уме да разговара, сунце, месец и звезде лако успостављају контакт. Није лако знати шта осећа лишће док дрхти под нашим табанима.

Хаиђини откривају где и како се може говор природе превести у људски говор, који нам осветљава божанско у природи и спаја са божанским у човеку. Уче нас како да сачувамо наше окружење, без кога ни нас не би било.

За хаику записе можемо рећи да су цитати у родо-слову природних појава.

О лепоти и вредности Милијанових хаикуа најбоље говоре награде које је добијао, код нас и у свету. Сигурно најважнија је она коју је добио у Јапану – земљи у којој се родио хаику.

Ова, најновија књига Милијана Деспотовића, је још један од његових бројних доприноса нашој култури.

О АУТОРКИ ОСВРТА

Верица Тадић рођена је 8. децембра 1949. године у Доњем Дубцу код Гуче.

Пише савремену поезију, хаику, приче, сентенце, афоризме, књижевну критику и есеје. Поезија јој је превођена на шпански, немачки, пољски, словачки, руски, енглески и италијански; кратке приче на словеначки. Заступљена је у бројним књижевним листовима и часописима, као и у четрдесет заједничких књига и дванаест антологија.

Члан је Удружења књижевника Србије.

Живи у Чачку.

Подесћање – Слободан М. Чуровић

ЕТИКА ЧОЈСТВА И ЈУНАШТВА

(Јеванђељски етос у дјелу Марка Миљанова Поповића)

Казивати ријечи о војводи Марку Миљанову, значи свједочити његовим дјелом и животом. И сусретати се опет и непрестано у Христу, који се родио као нада да освијетли свијет, као најчистија мисао. На Сретење 1901. године у загрљај Богу, изморен и непобијеђен земним варакањима, војвода Куча, бритка сабља Српства, Марко Миљанов, исписао је свој пут и отписао аманет свеколиком Српству.

Од тог дана мало смо у роду имали истинских срећења, више пресретања, прекретања, прелетања, преметања нашег историјског и духовног бића. И данас, усуда ли, у народу лако заборавном, прекрајају се и газе најумнији биљези, и слијепим путоказима хита се у велико ништа европске мимикрије.

Тај најдубљи коријен нашег постојања у Богу и људима, то зрцало бистроте и моралног сијева је Марко Миљанов, најчасније странице историје.

Давно је Цицерон рекао:

„Људи без историје остају заробљеници свијести сличне свијести дјетета, које не зна одакле долази, нити куда ће отићи. Упознати своју прошлост значи одрасти.“

Марко није дошао из нигдине, већ из камена, надантничког медунског Партенона, најдубљег симбола постоја-

ности. Загазио је из чврстине, без зачудности, не на голу ледину духовног спознања, већ питан народоносним и племенским Законом, памтљивим, али неписаним. Крочио је на оплодотворени каменштак, што је још крволиптио, у крви свијетла у којој су се огледали и стасавали људи и хероји, а нељуди исписивали и тонули у заборав.

У име части, у име образа, у име заклињања на вјечно живо Христороко призивање, оних прије Марка, што су свој живот „ваљатно „живјели:

„...тако се ми кунемо на свето Јеванђелије да нећемо штедити пролити нашу крв за чашни крст Христов...“ како пише владици Саву војвода Илија Дрекаловић 1755. године.

Из тог архетипског обрасца, из тог колективног бодрења изникао је Марко, калио се као човјек а остварио, као чојствени писац, јединствен, народоносан и светоносан.

Три су темељна принципа дјела и живота Марка Миљанова Поповића:

1. Чојствено, јунаштво (очовјечено трајање и витешко истрајавање);

2. Божаствено озакоњење

(„Хајде с Богом не вјеруј никога

Осим себе и Бога једнога.“);

3. Добровидност (да појединац своју животворност и умност приноси на национални жртвеник вођен и упућен традиционалним врлинама, гдје се спаја лично и колективно – људскост ријечи и дјела);

Марков пут није био пут од слова, већ ка слову, освајање слова, од неписаног кодекса ка печатаној мудрости, као што се осваја слава, као што се гине, као што се пјева.

Читав Марков пут ка словољубљу, само је Очовјечено јунаштво, овјерено једним традиционалним вјерољубљем, на темељу етоског чина, етоског одрастања, етоског дисања, зборована и етоског умирања. У народу што је Марка изнедрио, као што је Марко опримјерио своје памћење и обожано писање.

Има Марко један стих у „Посланици сердару Јолу Пилетићу“ у којем вели:

*„ сила чојству топуз иза врата
Чојство сили по пепелу шеће.“*

Зар то не говори о Марковом витешком поимању човјековања, зар његови узорници, немају непојмљиву осјећајност свебожијег. У свему, у дјелању, и кад се смрћу потврђује снага вјере, јуначници, али ољуђени, светоотачки потомци носиоци су тог чојственог јунаштва, али и јеванђељског који је дубоко усађен у њима.

Светоноше наше увијек су морале духовно се узвисивати у себи, покоравати гордољубивост, да би проумили и заимали оно непролазно богослашће „све зарад драгоценог бисера Христа.“ Једине путање испуњене смислом, пуноћом, без које је све овоземно пораз гордовитости и плаховитости .

Једна од тих осматрачница је и медунска стражарница. Ни пчеластиијег имена, ни војниковитије тврдине. Марко је смотрио себе да би осмотрио друге, у служењу Српству, без хвале, говорећи о другима, стишао се у вјечно-видо, а то је пут којим се најтеже стиже, „јер он заслужује и славу и љубав.“ (Бернард Шварц).

Јунаци Примјера су побједници на бојном пољу, али и на вјетрометини ријечи. Каткада су антички хероји блиједи, осветни, кивни у поређењу са Марковим.

Ахил није стишао срџбу иако је убио Хектора, његов чин (ругање мртвом противнику) није моралан но бесловесни, нељудски, тако да побијеђени сјајношлеми Хектор постаје побједник кроз погибију, јер из моралности брани себе, али и свој образ, своју нејач.

Зауставити јед, побиједити понос у трену, обуздати љутњу то је кодекс Примјера, образац срастања дјелања и казивања, књига писана народом, књига витештва. Том идеалу све је потчињено, појединац своје снаге не ставља изнад колектива, већ дослужује херојско-патријархалном коду и заслужује своје мјесто, у поштовању других, саплеменика, опет прожет боголиком философијом, непристрасном мјером, којом човјек може и бити човјек.

Марково дјело је народоносно, али дубоко библијско, просијано свјетилницима једног времена, чији подвиг добија атрибуте универзалности, постројеног камена, ратниковања и бдјења племенског, даноноћног опстајања пред злопогледом крвника, тих неспављивих вребаоница и опасних искушења што хоће да омеђавају вјечну ријеч божију.

Марко је окликтао ту објаву о најбољима, најодличнијима, моралницима својеврсног епоса, јер је у ријечима и осванак и починак, и нишан и мета, и стизање и узмицање, и одбрана и пораз, а богме и памћење и заборављање.

Прича хоће часне, такви су Маркови јунаци, који су на биљегу однијели *мале побјед*е, тек које божански дишу и миришу. И тим побједама се уписали у незаборавнике

народног памћења, јер су и јеванђељски, али и чојски живјели, а све да би мушки умирали, јер „несита сила чојства не заслужује.“

Оно мрачно поганско у катакомбама душе човјекове непрестано пријети да се посрне, или како Миљанов каже: „ђавоља сила нагони да човјек заборави на себе“, „да човјек нечовјеком постане“.

То је други постулат Марковог човјековања, зборовања, војводована, који би се могао назвати Озакоњење божаственим.

Не понизити непријатеља, не вријеђати (мртва га не газити) само га побједити на мегдану, или на пољу паметарства и јуначности, то је кодекс поштовања и самопоштовања, то је тај божаствени озакоњени принцип. Он се носи, као част и нечаст, као уљуђење и одљуђење, као памтљивост и недостојност, као скромност и као фалство, као зор и као стидник. То је тај горионик ког свладају само најбољи, као људи најбољи, Богу најмилији.

Само горљиви, а неизгорљиви могу стећи и изнијети тај Крст чија цијена није славотраштво, славогоњење него упамћеништво.

Прекорност сујетству а истрајност у подвизима, која није задата категорија, него начин васпитања, одрастања, јесте изгледник примјерима, њихов образ, тренутна погибија, која се преобраћа у дивну жртву, слатку, богоугодну, промислену и испуњену именом Светог Јована. Зато је Миљанов исписао својеврсно јеванђеље народа или јеванђеље по српском народу, по нашем светосавском упису у књигу живих, божијих народа. Подарио нам је јеванђеље а објавио најљудскију књигу, свих нас, од почетка до краја

изграђену на принципу моралности. Зар ти задобиоци вјечног вијенца, горског ореола нијесу испунили истинску мисију, да би поразили тамнике других.

Миљанов вели у Посланици сердару Јолу Пилетићу:

*„Да из мрака води пут свјетлила
све што за мрак није одређено,
Ал не силом људском но Божијом.“*

Тек у промисли Божијој смисао је трајања, обесмрћивања, или:

*„Хајде с Богом не вјеруј никога
осим себе и Бога једнога“.*

Јер онај који погази та света начела, само је губитник

*„Љуцка сила Богу је немила
много ли је сила прогутала.“*

То је најупечатљивији доказ боголиког истрајавања и непрестаног потврђивања.

„Тако да се светли светлост ваша пред људима, да виде ваша добра дела, и славе Оца нашег који је на небесима“ /Мат. 5, 16/, или како би светосимеонска, светог Петра Цетињског и световасилијевска дјеца рекла, “да ништа човјек са земље не понесе до скрштене руке бијеле и праведна своја дјела.“

Само се тако то озакоњено божанско, у дјелу Марка Миљанова испуњава и осмишљава наше крте и сјенковите животоке.

Најчешћа Маркова молитва јесте она упућена Светом Јовану, крститељу и иштитељу Христа. То потврђивање Јованословљем, је обедемило његове примјере, јер божји човјек је човјек свих људи, и побратим Божији, без обзира

на вјеру, ако је снаге вјере, а Марково дјело је Снажник вјере, чудесни крепосник и катарктични мелемник, живих и мртвих јунака, чија је позорница мајчин благослов и небесни опоменик, сестрин зор. Ријеч којом се везујемо, заклињемо, наздрављамо, али и рашчовјечујемо. У непрестаном такмичењу, агон, стална људска и херојска драма, узбуркалих, животних, виталних емоција, најузвишенијег и најплеменитијег кова.

Ако је још вјеровитог народа, а овај наш је тако често био скривовит, ал декретима богме силовит, у Богу ровит, у богојогунству силовит.

Трећи Марков ивичник, својеврсни човјечник његовог дјела и градацијски врх људског јесте ОДБРАНА ДОБРА ИЛИ ДОБРОЉУБЉЕ. То је најузвишенија врлина, обавеза, кодекс живљења, оно по чему се човјек зове човјеком, једна спартанска строгаћа задобијена васпитањем и огледањем кроз галерију непоткупљивих јунака, које народ с поштовањем споменује, а издајнике ружи, као да је јуче било.

Обедемљени добром, добротинством, предачким аманетом што се таложио и стасавао у народу, чија је збирна заклетва била Косово, Маркови јунаци се узвисују у себи, праштајући и надмудрујући силе злости, не атакујући, но стрпљењем побјеђивати. И надјуначити и надмудрити, посветити свеопштем добру, које је важније од личног доказивања.

Спознати добро, расклонити се од зла, то је оно племенско, неписано, али срцем и поштовањем прошлости утиснуто, као велика обавеза. Као међаш два свијета доброчињења и злочињења, којим се одваја пораз од подвига, од племенитог чина, којим се брани учовјечење од посрнућа.

„Добра мисо честито говори.“

А да прави човјек чојство не издаје. И погинути а не бити издајник, то је врлиште, исходиште човјеково. Ићи у смрт, не остати срамотник, не носити жиг издајништва, то је та часна историја, ван које је све нигдина, сумрак, и цивилизацијски и естетски бесмисао.

Читаво дјело Марка Миљанова је једна Људска посланица, писана, а неисписана, јер док год будемо слушали то *Јеванђеље по Марку*, док год будемо живјели, поштовали друге, али и себе, ми смо у људима, у подвигу и поносу. Ми смо људи.

Зар она највећа истина и најдубља философска попка, благопочовшег патријарха Павла: *Будимо људи*, није нашла најистинитије испуњење у Марковом животопису.

„Здраво срце само себе заслуге измирује и себе спасења наоди противу зла.“ Безброј је примјера таквог доброхода и добромисленог сретања и борења, чак и кад грчило проструји, невеселом сликом свакодневице, чаркања и зађевица, сталних српских несретница и невидјелица, јер:

„*Прави Србин Срба не издаје*

Ни на мито лажаво пристаје.“

Ако брани јуначко поштење, што је захтјевније, још теже каљење пред Богом и људима.

Марко ће често одати признање и друговјерницима, цијенећи њихова добротинства њихов чојственик и њихово поштовање непријатеља и по томе је Марко готово надстварна витешка громада, непоновљива, гласоноша истинитог, тврде, поштене ријечи, али и „божје вјере тврде.“

Али је наслутио, гледајући својим очима, „ласно ли је Срба преварити“, с тим што данас Срби мерачки издају

Србе, постајући добровољни даваоци информација, и лаки пристаоци на мито, да, богме, постанемо и нестаоци, премало да смо вјерни потомци, марковски прегалачки.

Марко увијек вага добро, као начело спасења душе, којом се и бранимо и задобијамо истовремено, како сам вели:

„Да сачувам достојанство човјека“

јер:

„поштење је благослов вишњега“

У причи „Божина Стојанов Безјовац“ види се та морална чистота и висота духа, којој стреме најодличнији.

„Великодушност јунаштву приличи! Божина се не свети, већ:

„Лазу живот поклони, а себе част принесе, с којом посвједочи своје чојство и јунаштво да му свако рече: „Добро учиње, помога му Бог!“

Зато и примјери остају вјечно живо и искричаво свједочење, „побожне мирноће“ мирног тријумфа, или побједоносаца на биљегу, гдје се презире смрт и отписују низине, зарад оног врха, којем је Марко ходио вишезначношћу свог бића.

Кроз тријаду, очовјеченог херојства, озакоњеног божаственог и одбраном доброљубља, Марко Миљанов врцао је на Медуну и изврцао најумнији јеванђељски етос и епос, колективни молитвеник, незаборавник многим, негдањим и тадашњим ајдуцима и дивотницима, јер је „тако испунио ону дужност која се од мене као Србина тражила. Оно људи нијесу који плаћају телале, да трубе о њиховој слави.“

Он се није улагивао слави, она је припадала Марку који нам је оставио Јеванђеље, кроз причу и пјесму, оставио нам је благотворну посланицу, обесмрћеног поноса и патоса, ако је још умијемо чути, ако је знамо разумјети, да би се срели и у очи погледали.

О АУТОРУ

Слободан Миливојев Чу-ровић рођен је 26. маја 1964. године у Бијелом Пољу. Дипломирао на Филолошком факултету у Београду – одсек за југословенске књижевности и општу књижевност. Магистрирао на Економском факултету у Подгорици. Дугогодишњи професор српског језика и лепе књижевности у Економској школи „Мирко Вешовић“ у Подгорици који је одбио да предаје *матерњи језик*.

Књижевник је и књижевни критичар који је до сада објавио четрдесет две књиге .

За свој књижевни рад добио од Удружења књижевника Црне Горе престижну награду *Марко Миљанов*, 2004. године за роман „Обични животи“, а *Видовданску повељу* 2015. године за књигу „Православни србски календар“.

Приказ – Невена Милосављевић

(Маја Белегишанин – Биљке и девојчице, Граматик, Београд, 2019.)

ПОЕТСКИ ХЕРБАРИЈУМ

*Ми сви сањамо неке магичне ружичњаке
тамо негде иза хоризонта
уместо да уживамо у ружама
које цветају сваког дана под нашим прозорима.
Дејл Харбисон Карнеги*

Природно окружење је првобитно човеково станиште, па стога, природа заузима значајно место у животу човека, јер је и он сам део природе. О њиховом односу, говори нам и богата фолклорно – митолошка баштина, с које се, као са непресушног извора изнова напајамо новим сазнањима, непрекидно зарањајући у тај, никада до краја исцрпљени цивилизацијски ковчег. Природа и у уметности има своје значајно место, како у сликарству, тако и у музици, вајарству итд... А њени описи и инспирација нису ни у једној грани уметности тако разнолики, богати и асоцијативни, као што је случај са књижевношћу. Иако живимо у времену, када је материјалистичко изнад духовног, из тог разлога, безмало несрећног културног мрака, исија каткад

животворно књижевно дело, које својим мисаоним обимом пробуди божанско обличје у човеку. Таква је и књига песама **Биљке и девојчице** ауторке Маје Белегишанин, када озарена светлошћу љубави пружа, како најмлађим читаоцима, тако и старијој популацији, јединствену прилику да поред мисаоне активности читањем, буде им пробуђена и креативна страна, путем илустрација, које се могу бојити, што њену уметничку димензију додатно надграђује. Па самим тим, ова књига је по форми и сликовница, сачињена од мноштва илустрација, које су визуелни описи песама, а опет читаоцу дају слободу да по сопственом сензибилитету додају колорит.

Смисаона поливалентност наслова песама, који с једне стране представљају антропониме, а са друге, једну праву малу ботаничку башту, па тако антропоними имају свој симболички елемент, који евоцира нашу колективну подсвест, грађену на словенској митологији, народној традицији и усменој књижевности. Многа лична имена имају свој корен речи калемљен од имена биљака, а многа имена у целовитом свом називу подражавају називе биљака. Отуда у књизи песама **Биљке и девојчице** можемо наћи најлепша српска женска имена, изузев једног - Ива, које је и мушко име и није случајност што је песникиња увела дечака у песму, јер је тиме своју књигу обогатила са још једним мотивом, а то је љубав између девојчице и дечака. Сва имена нам својим милозвучком, укусима, значењима и колоритом, представљају прави мали врт, у којем нам се буди оно "маштенско", а на темељима емпиријског искуства оно постаје душевно стање блаженства (*Ружа, Јасенка, Цвета, Јела, Ђурђевка, Јоргованка, Вишња*). Интеракција

девојчица и њихових имењакиња, именских биљних парњака, (ако бисмо могли бити слободни да тако кажемо) има имагинитивну функцију, која песничке слике чини живим, и оне постају свет за себе. Тај свет је Мајина творевина, у којем су лирски субјекти у нераскидивој вези са биљкама, па тако преузимају и њихове особине: Борка расте као борка небу плавом; Јасенка се игра с листовима јасена; Јоргованка мирише бокор плавих јоргована; Гроздана грозду се радује; Вишња бере вишње; Малина је румена као малине; Дуња ко дуња мирише... итд.

Иако су песме по форми кратке, оне су смисаоно довршене, целовите, свака песма је један поетски организам, који на засебан начин перципира (е)вокацију и конотативност, представљајући тако денотат као начин изражавања. Језикотворност песникиње детињства, јединствена идеја, аутентичност песника „жреца“ чини да се у нашем уму и пред нашим очима простире панорама сценографске визије, да песме буду кратке бајке. А највећа умешност једног песника је повратак вечитој теми – природи. И ономе што она представља за човека. И у човеку.

Поезија Маје Белегишанин је свеколико певање, у хармонијском облику, а који има своју музичку форму, па тако многозначна представља један поетски хербаријум и једну раскошну песничку арију. Поезија, која ће најмлађима бити незаборавно искуство, путовање кроз машту, а нама, времешним трагачима за лепотом, догма и ходочашће.

О АУТОРКИ ПРИКАЗА

Невена Милосављевић рођена је 1990. године. Дипломирала на Филозофском факултету у Косовској Митровици на Катедри за српску књижевност и језик. Тренутно похађа мастер студије Српске књижевности. Пише поезију, прозу, есеје и као сарадник је присутна у многим књигама, као лектор и рецензент. Добитник је више награда за поезију, своје песме је објављивала у многим часописима и зборницима, а међу првим у којима је објавила био је часопис Суштина поетике. Невена је и мајка двоје деце.

С породицом живи у Звечану на Космету.

Савремена мађарска поезија

Израо, превео и приредио Илеш Фехер

АТИЛА ЈАС

Атила Јас (Jász Attila Szőny) рођен 26. марта 1966. године. Мађарски је песник и есејист, главни уредник литерарног часописа *Нови Извор* (Új Forrás).

До сада је објавио четрнаест књига поезије, последњу 2019. године. *Унутрашњи анђео* (Belső angyal).

Вишеструко је награђиван. Од награда се истичу: Раднотијева награда, Награда Јозеф Атила, Награда Јанош Арањ, Награда за Паралелну културу, Спомен награда Квазимодо Салваторе.

ШЕЗДЕСЕТ НИЈАНСИ СИВОГ

(сиво попут тврђаве)

Сваку тврђаву унутрашња слика ствара. Као што је и сваки ред унутрашња потреба.

Било да је трошна, војничка или русима настањена.

Употреба током лета или зими је могућа. Или немогућа. Постоје где су ходници са сводовима и где се малтер

због нечитаних порука осипа. Нека буде стварни лавиринт, што иначе казаматом називамо. Нека буде катанац на капији па ћемо тачно знати каква може бити унутра.

Наравно у црно-белом, у последње време све више.

Само наши снови су шарени.

(сиво попут времена)

Праву препреку само врата значе, кад на неком спрату лифт стане.

Отварају ли се врата или не. Да л' ће бог бити вољан ући. Или му је досадило. Или

се предао. Или тек се забавља. Праву препреку само врата значе. У том

тренутку. Пре но што би се отворила. Ко или шта може бити иза. И у ствари

на ком спрату смо? Праву препреку само врата значе.
Како су се затворила.
Не зна се има ли још спратова. Или већ и назад креће.
Бројање.

(сиво попут рђе)

Ноге писаћег стола море дотиче. На води отрцан
рибарски чамац лелуја.
На пешчаној обали паламар се мота. Бетон, гвожђе,
белуци, стене, рђа.
Време је господар живота. Колико год је чудно, човек
нестаје. Бетон, гвожђе, стене, рђа.

ПРИЧА¹

Из наших прича краљеви, краљице, Свети Ђорђеви,
крсташи уз ногу
попут пса приљубљеним аждајама где су нестали?
Можда су у квартове
милионера и рекламне минуте мултимедијалних
канала лажним именом и

новим лицем побегли. Али нисмо затечени, управо
тамо их тражимо.

Или сасвим тачно, морамо увидети да смо их из наше
уобразиље

---

¹ Уз рођендан и имендан Ђурија Чербае

тамо ми прогнали. И док сматрамо да смо и те како одрасле особе

ипак све мање верујемо да краљеви и краљице, крсташи, Свети Ђорђеви и аждаје умиру и да једном можда и ми можемо у причу се претворити.

КРХОТИНЕ ИЗ ЗЛАТНОГ ДОБА

(омашка)

Ја сâм само сам омашка.

У мени све бог ствара.

Што је савршено било, покварио сам,
умрем ли, сазнаће се, ко сам.

(граница)

Срце нема границу.

Само размишљање има. Указују
ли стари мајстори на нешто друго, не
веруј им. Прекорачи своје границе.

(украс од перја)

Под овим сунцем сви смо Индијанци,
свеједно је, украс од перја или шешир нам је на глави.
Свеједно је где те чежња води, на који пут баци,
унутра смо сви Индијанци.

ИЗЛИЗАНО ЗИДНО ОГЛЕДАЛО

У немој, озареној јесени седиш, седо на божићни Беч
мислиш, на укус замишљене
кафе у некој гиздавој кафани, можда је намргођено
свакодневноу кафу
и Томас Бернхард тамо пио. Мислећи на пријатну
хладноћу сетиш се. Мирис
куваног вина, испаравање разних јела у котлићима, ту
не можеш бити усамљен, залуд
си сам. Ипак бежиш. Само у клонулом сунчаном сјају,
на јесенском балкону
можеш мирно седети. На тргу сећања из звучника
прегласна музика се чује,
светлост јаки рефлектори исијавају. Мислиш на то да
до пролећа природна светлост
таква неће бити. Стискаш врућу шољицу за кафу,
нећеш попиту, у себи хладну
успомену грејеш. Џереми Ајронс је знао тако нешто
урадити, не на филму,
у Тати након снимања на прослави у стану једног
познаника. У вреви немо
у једном ћошку седети. Са чашом вина у руци, да не
буде сам. Уморно,
тужно, али одвише срдечно на суседном зиду у
излизано огледало гледати.

АТИЛА САБО ПАЛОЦ

Атила Сабо Палоц (Szabó Palócz Attila, 1971), песник, преводилац, глумац дипломирао је на Академији Уметности у Новом Саду. Прву збирку поезије објавио је 1993. године у Новом Саду. Од тад објавио је осамнаест књига претежно поезије и прозе, али и драме и књижевне публицистике. Редовно преводи са енглеског и са јужнословенских језика, објавио више књига превода. Од 2004. живи и ради у Мађарској, члан је *Удружења Књижевника Мађарске*.

Крајем осамдесетих година био је један од оснивача позоришне групе *AIOWA*. Аутор је и више радио драма, које су приказане у извођењу драмског комплекса Радио Новог Сада. Режирао је више позоришних представа.

Добитник је Повеље Мораве, коју додељује *Удружење књижевника Србије*.

АКТ У СНЕГУ

у зимском крају жена цвокоће
тако како је машта тамо нацртала

у гомили снега колена јој дрхте
а слутња полако лед отапа

пахуљице које падају
попут неких окорелих скитница
у ноћном мраку на далек пут крећу

капи леда које се отапају
попут неких живих ужарених варница
кожу магичним знацима маркирају

у зимском крају женско тело цвокоће
са снежног брежуљка продужено тоциљајућа
магичним знацима испуњена
склепана представа

у зимском крају жена цвокоће
како је жудња самој себи препустила
на платну леда глежњача њена каљужу ствара

ИЗА СТРАХОВАЊА

ваљда би мерник требао бити,
да би измерили што је још унутра остало
избити на површину се спремао,
али смо у себи негде дубоко унутра
пригушили, потиснули

ваљда би мерник требао бити
сањив
промерити сваки корак
чак и уназад
стићи некако
било како
иза страховања

ваљда би мерник требао бити
да би иза страховања узмакнули
у мноштву психосоматских признања
изнад нас песма ори
и у лице нам бесно трља
да смо скапали и у постојању

АНДРАШ АДИ

Андраш Ади рођен је 1976. године у Мијеркуреја Чуку, Румунија. Мађарски је песник и спољнополитички аналитичар. Матурирао је у вишој филолошкој гимназији Арон Мартон на одсеку страних језика. Похађао је вишу школу за фискултуру у Брашову, па у Клужу дипломирао психологију, а стекао је и квалификације за

новинарство. У Мијеркуреја Чуку води институцију за културу, где је уредник, и саветник. Као спољнополитички аналитичар стални је сарадник многих дневних листова и радио станица.

Његове песме су објављене у румунским и мађарским дневницима, часописима. *Објављене књиге песама: Између још не и већ је касно (A még nem és a már késő közt), 2003, Приватна геометрија (Privát mértan), 2006, Пигмалион – душевни дневник (Pügmalion – léleknapló), 2015, Свет Божија (Bogivilág), 2016.*

ИМПРЕСИЈА

Пролеће не стиже тад
кад му је према
календару време,
него кад је немогуће
одредити, шта је сама реч
и шта је њена сенка
како на зов неког
зрака сунца између
дрвећа се ослобађа,
зид куће суседа
дотакне, мустру древних крхотина речи
облачи и по коју
кад-тад изговорену реченицу
прикупи, и све се опет понавља:
врт, зидови, део улице, светлост и сенка,
назад до мене: и та чудесна змија,
сићушан змај, враг зна... мустру моје старе
душе
као нову
на себе
облачи.

ТАМО – КРАЈ

Увек бих тако волео
постојати, дисати и
маштати,

да бих мирно могао себе у
„тамо негде“ у пуној
ратној опреми

разума пратити;
било би добро сањати
са

поузданом свешћу ситне
смрти доживети: тамо
у ту

се може претворити само да
ми је стало до тога,
вољу,

глад у изобиљу имам и жељан сам угристи
своју чежњу, у бесу
и небесу где

већ неко време трећина
мојих вољених небити преживљава,
зубима

оно царство пенастог пољупца проверити,
да л' је стваран, нема ли бољег,
и то да л' то њима

заиста одговара? Увек сам безбрижно
хтео живети, али тако да бих и у
опасности

тако далеко могао себе однети
да би ме вратити само ти могла, за трен,
за задржану

вечност, за један једини моментални
напор, док на крају, искључиво
због поверења

уста ми се отварају и чујем, ни
не верујем да ја питам, изван-изнутра
проматрам

себе – од самог себе скоро сам странца
створио: ја само тако желим постојати, а ти,
реци,

да л' би била способна? Да л' би могла, хтела тамо,
где ја без географске карте кат-кад нестајем
са мном доћи?

15. мај 2015.

ПЛАВА НИЈАНСА

Тамо је зора,
Испод на скелету улица
Осушен град
Се буди – онесвешћује.

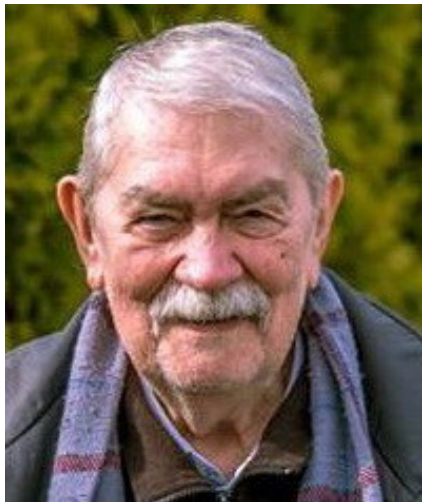
Тамо је зора,
А ту снове
Један за другим бесомучном
Брзином сањамо,
Та мало времена имамо.

Тамо зора
Као за крошњу
Закачен падобранац
Се мучи.

Између нивоа, без правца,
Тапкајући умиремо,
Мало времена имамо,
Времена ни немамо,
Сан на сан гомиламо.

ГАБОР ЧЕКЕ

Габор Чеке (Cseke Gábor) је новинар, песник, писац. Рођен је Тиргу Мурешу 1941. године. Средњу школу завршио је у Тиргу Мурешу 1957. године, а факултет за Мађарски језика и књижевност на универзитету Бабеш-Бољаи 1967. године. Између 1968. и 1979. године био је дописник, заменик главног уредника и главни уредник Младог радника (Ifjútunkás), између 1979. и 1989. године главни уредник је листа Напред (Előre), а до 2003. године до пензионисања уредник и генерални секретар листа Мађарска реч у Румунији (Romániai Magyar Szó). Након више деценије боравка у Букурешту место сталног боравка му је Мијеркуреја Чук. Током свог дугогодишњег рада као главни уредник открио је многе младе талентоване фотографе, песнике и писце и помагао им је не путу до афирмације. Значајна му је и превидилачка делатност из поручја румунске литературе. До дан данас је главни уредник литерарно-фотографског портала Кафе феникс Објављене књиге песама: Подневно звоно (Déli harang) 1967, Изгубљени поседи (Elveszett birtokok), 1969, Отпор (Ellenállás) 1980, Рађање пресуде (Az ítélet születése), 1983, Лирска берза: важне песме (Lírai tőzsde: fontos versek)

2006, Књиге Савремена Литература (Irodalmi Jelen könyvek); Сала огледала [(Tükörterem), (Изабране песме 1962 – 2004)], 2005, Пал Перископ – Балинт Бактер (Sabolč Sonda – Gabor Čеке): На вечном друмском ваљку јурити, или Шта су далије скривиле? (Robogni ögök úthengeren, avagy Mit véteitek a dáliák?), 2003.; Луталица серпентина [(Szerpentin vándora), (Строго изабране песме, 1967 – 2010)], 2010.

СЕЛО

Пуста је улица девојака нигде
ни сенке нема затрепери
успомена реда исечене тополе
у подневној жези
са опустошених
изгорелих брежуљака
јесенска лат маслачка
корак по корак
се удаљује
немо уништеним срцем
поред твојих ногу би сео
нема где

ОКРУГЛИ ЖИГ

Неколико пута сам се већ скоро заувек опростио
од мог живота одлазио верујући да је крај
али увече некако сам ипак заспао
мрзећи себе понављао: још чекам
мада ништа се није променило воњ блата
даље ми нос иритирао и дани су иструлили
само ме је навика водила ка дому
већина ноћи била је пуста мешавина
страха ваљања грча и недостатка ваздуха
филм свог живота бих уназад вртео
те исекао то што је издаја и погрда
али погодне маказе нисам нашао
а колико пута сам кућу преврнуо
трака овако мора бити прихваћена
са округлим жигом мог јадног срца:
то би се могло само растргати
али боље је ако човек док живи признаје

СКУТ

безвременна прашина сипи ваљда ни не чујем
само промаја шушка у леденој соби
а прашина се гомила све прекрива
прашина града пада преко сита
обасипа књигу слику таму полица
лампе сијалице ћилим фуруну

његов огаван самт тако ми се лепи на прсте косу
длан као да неко у томе ужива
шта могу каткад обришем забадава
у том свету прашине скаки покрет је бадава
и знам негде нас кристално чист оштар ваздух чека
који пут још чезнем за тим ал понестаје снага
*назиреш ли тамо већ зима влада?*²
пред очима ми је скут од густе прашине тканиа

ЈЕДАН ЖИВОТ ЈЕДНА СМРТ

пројури живот с нама и ми сами поред њега
језик што су нам оставили и у себи удисали данас
ружно нам муца
скрхан му је колено кичма бојим се срушиће се
коме реч коме размак речи што је једно било данас се
поцепао
причамо само причамо одушевљено терамо своје
изнутра ослушкујући ми пишемо ми читамо ми се
крстимо
дубину понора проматрамо од чијег руба већ
само један корак већ само пола само четврт
само живот само смрт нас дели

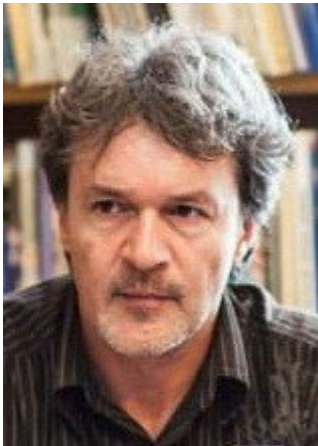
² Стих из песме „Крајем септембра“ Шандора Петефија (превод Ф. И.)

заборавио одговор распрше се речи куда бежите
незахвалне слуге сте ми до смрти
али на крају шмугнувши се ипак враћају и скупе се
и одржавајући над њим великодушну смотру
запрепашћено се питам
добро, добро, али шта је било питање

Зора Петровић – *После жетве*, 1957

ЛЕВЕНТЕ СЕНТЕ Б.

Левенте Сенте Б. (Levente Sente B.) рођен је у Дробети, Турн Северин, 1972. године. Матурирао је у гимназији Балаж Орбан у Кристуру Секујеску 1990. године, потом је завршио и црну металургију 1992. Године. Од 2001 – 2002. године слушацац је Више школе за образовање наставника у Клужу на одсеку Мађарска етнографија. Касније прелази на Универзитет Бабес-

Бољаи на одсек Мађарска етнографија и антропологија. Културни референт је Скупштине општине у Кристуру Секујеску и сарадник јавног листа *Паланке (Kisváros)*.

Објављене књиге: *Прва ноћ (Az első éj)* – песме, 1996. *Вила златне косе (Az ezüsthajú tündérleány)* – бајке, народне бајке, 2000. *Песма вечног ветра (Örök szél dala)* – песме, 2001. *Кавез перја (Tollkalitka)* – песме, 2005. *Ивер огледала (Tükörszilánk)* – песме, 2014. *Цврчак, Зелени Враголан и остали (Tücsök, Zöld Manó és a többiek)* – бајка у роману, 2014. *Керга Грга у Нетражи земљи (Bingyó Bernyó Nekeresdországbán)* – прича у стиховима, 2018. *Тајна звезде (Csillagtitok)* – песме, 2019.

ПРЕГОЛЕМЕ ТИШИНЕ

Још осећам мирис њене косе,
врелину њених пољубаца, очајање,
сталну милосрдност,
како смо се у борику вијали,
и несташан вечерњи лахор
нас је дотакнуо...

Како су тренуци пролазили
и године су полако нестале у тишини.
Сећам се стрепње, самоће
што нас је обузела.

Видели смо како се руши дрвеће:
с њима и наша старост, борба, успомена
у песак се претвори.

ВИЛЕ ОД ЛЕДА

И на небу
вечерња светлост се пали

у њој хиљаде красних пахуљица снега
лети, само лети, лебди

у свом сјају одзвањају
и полако у виле од леда се претварају –

кући између неба и земље
тек у нашим сновима се враћају

МРВИЦЕ НА МАРГИНИ

1.

краљеви
су само око
престола

2.

страшно је
поред човека на самрти
на сат погледати

3.

сваког камена међаша
на једну једину тачку би требало ставити –
том лудом свету могао би место сећања бити

4.

низ малаксалих погледа
у немим повезаностима
– боли

5.

смрти разум никад,
никад немојте дати –
досад зашто, зашто

6.

бићемо тако,
као још никад –
за утеху других.

КРХОТИНЕ УСПОМЕНА

да л' се још налази у твом длану
рит, она висока врба поред реке,
цвет у твојој коси?

испод затворених капака
онај откуцај срца,
мирис пољупца.

у нама куцајуће крхотине успомена,
онај детињасто чист плес,
љубав, бежичан дотицај,
знатижеља.

као сваки пут
пре буђења

кад је светлост наше лице озарила –

О ПРЕВОДИОЦУ

Илеш Фехер (Fehér Illés) рођен је у Каставу 29. октобра 1941. године. Медицински биохемичар је, доктор наука, члан је отвореног чланства Мађарске Академије Наука, Научног друштва Војвођанских Мађара и Коморе бихемичара Србије.

Преводашћом се бави од студентских дана упознавши се са песницима бањалучког круга, те током осамдесетих година постаје и као преводац познат. Први преводи су објављени у бањалучком часопису: Путеви 1987. године Од тада са мањим прекидима редовно публикује. Уређује свој блог под називом: Ezüst híd – Srebrni most, један од уредника је на порталу преводаца мађарске Magyarul Vábelben где је два пута: 2015. и 2019. године био проглашен за преводиоца године. До сада је објавио пет двојезичних књига превода са мађарског на српски односно са језика Јужних словена на мађараски. Последња књига Mostarske Kiše – Mosztári esők, избор из савремене љубавне поезије Јужних словена (осамдесет осам песама од седамдесет седам аутора) објављена је пре месец дана.

Живи у Суботици.

Савремене украјинске песникиње

Песме изабрао и превео Јарослав Комбиљ

ЉУДМИЛА ТАРАН

Људмила Таран рођена је 1954. године, песникиња, прозни писац, филолог, књижевни критичар, журналиста.

Објавила шест збирки песама, четири књиге прозних радова, као и шест књига чланака и интервјуа.

Збирке песама су јој преведене на: енглески, литвански, по-

љски и руски.

Добитник је бројних награда и признања.

Члан је Асоцијације украјинских књижевника и Националног удружења украјинских књижевника.

УОКОЛО РИБА ЈЕ

Уоколо риба је – тихи мокри сан.
И да се живи нема се кад, и на бесмртност
Недостаје времена.
Не трчи,
Већ ми дај да нестанем по вољи –
Погледом на снег или траву,
На сенку од крила лептира или птице
До тамног свијања у непостојању.

ЛЕЋИ ЋУ ДА СПАВАМ

Лећи ћу да спавам с тобом
на различитим планетама.
Нико и никад, ником, низашто, нигде.
Историја је пресушила, провалија зјапи. Нагоре.
Мора израстају, као
гигантски стубови.

Природа, као крв мимо вена,
тамно се згрчила.
Празна колевка љуља се између светова.
А крстићима извезен анђео
дозива Бога.
И восак, као згрнута крв,
на столу.

ЉУБАВНИ ПСИ

Љубавни пси

Јуре се и сустижу. Негде лижу језицима, негде –
Са месом кидају
Снове, које је од себе сакрила.

Желела сам да грешим тако, да не знам
ни сама, и да не дозна Бог...

Немојте кидати! А сама све више
Прозирне груди раскрива, где су
Такве шуме, честари, и поља,
Којима још никад није ходала!
Ваљда нећу умрети, не упознавши себе?

Сакриј те груди и добро закључај –
Не пуштај на слободу голо срце:
Ти не владаш њиме и главом,
Која се скотрљала са врелих рамена.

МОЈА СУ ВРАТА ЗАТВОРЕНА

Моја су врата затворена за оне који би да доспеју до
мене.

А онај, којег ја желим – неће чак ни да прође
поред мојих врата.

Ја – очајнички плач новорођенчета.

Ништа нисам научила, нисам
стекла разборитост и мирноћу –
тешко мени.

Мене везује у чворове као уже,

моја бескорисна и узалудна страст –
и баца под ноге људима.

Ја сама
желим да будем надгробна плоча
у храму под ногама:
газите по мени стампедно,
по избрисаном имену моме,
по гласу – гласању,
по ридању моме женскоме,
до крви на срцу – до крви на камену.

Ама боље је умрети од ње, залудне,
него удавити се зрном грожђа,
зевајући од ситости.

ТИ РЕЧ ПРЕКИДАШ У ПОЛУСНУ

Ти реч прекидаш у полусну. И заборав се згушњава.
И маса
Тешких небеса продире у тело,
Осваја га, као на дно
Потонулу подморницу.

Ништа ја не желим. По крову
Нисам научила да ходам.
Једино
Да бежим у сан – од прогона речи,
Од навике да свему дам одговарајуће име.

Истражујеш – као јагодицама тужним
Пребираш хељду, и у страну
Одгурујеш микроскопско смеће:
Као да се сва ослобађаш од прашине.

Али и то је, такође – твој живот.
У прегршт скупити и присетити се
Свега, где се ниси нашла и где ниси била.

ОВАЈ МАРТ ЈЕ

Овај март је – успорен, ка компјутер.
Наслепо, одмарајући успут
поново на познатом ваздуху,
којег испод белих веђа навејава зима,
некога се још бојиш
иза угла.

Досути у несигурне светиљке
уља, уочљивог оптимизма –
и већ је мало лакше на души.
Пребирући по сећању, присетићеш се:
Већ си –умирала.
Још увек си жива.

ОКСАНА ЗАБУЖКО

Оксана Забужко (1960), песник, прозаиста, превоилац, филозоф, књижевни критичар, публициста, научни сарадник Института филозофије Националне академије наука Украјине.

Сматра се да је најпопуларнија и најтиражнија украјинска књижевница. Лауреат је многобројних домаћих и страних награда и признања.

Оксана Забужко је страни писац. Објавила је седам збирки песама, четири збирке припевака, четири романа, неколико књига есеја, те велики број филозофско-књижевних научних радова као и публицистичких и културолошких чланака, објављиваних у домаћој и страниј периодици.

Један је од састављача „Антологије светске женске поезије XX века“. (Издавачка кућа: „Macmillan“.

Преведена је на двадесет језика широм света.

Бројне њене песме су музички обрађене.

Члан је Асоцијације украјинских писаца и подпредседник украјинског ПЕН-центра.

БУЂЕЊЕ

Ти си још ту – ниси поред, али си још увек
у овом граду, где кашље стиснути простор; у олуцима
јеца киша – на тај звук израњам из сна,
препознајући не кревет, не дом, већ само удаљеност од
тебе:

ти си још ту. Још нас двоје огрће јединствен ваздух
мрмљања и шапата, дрхтећи од несигурности: „Ти
спаваш? –

Знаш, ја сам разумела ... – Реци ми. – Касније...“ – не
успомена,

већ заједнички ваздух, који звук гласова чува: тако
пепео

чува топлоту после ломаче: надисано, густо –

ти си још ту. Твој авион још чека. Још су загрљајима
препуне руке

одбацују од себе тешку

оштроуглост предмета. „Ти спаваш?“

(Прећутно питање твоје – у овом трену – кроз левак
улаза

у унутрашњост авиона...) – Ја не спавам, ја само осећам
одсутност твоје присутности – као истицање из ране
животне влажности – у студен и празнину, у никуда.

Још шушти киша.

Кроз затворене очи надире светлост.

Али ја и без тога већ видим часовник:

слеће

авион.

ДЕФИНИЦИЈА ПОЕЗИЈЕ

Знам, да ћу умирати тешко –
Као сви, који воле клесану музику сопственог тела,
Који умеју лако да га удевају у отворе страха,
Као у ушицу игле,
Који су цео век у њему отплесали – тако, да је сваки
покрет
Рамена, и лопатица, и бедара – зрачио
Далеком тајном смисла, као реч санскритског језика,
А мишићи под кожом су играли,
Као рибе у ноћном рибњаку,
Хвала Ти, Боже, што си нам дао тело!
Па кад будем умирала, позовите мајсторе,
Да с мене скину покров
(Тако је умирао мој прадеда, кажу, чаробњак),
И онда, кроз већ омекшано тело,
Преливајући се, као кроз меко кувано беланце,
Затрепериће напета набрекла душа,
Отичући потамнела,
(А телом ће за то време струјати грчеви,
Као покривач, којег болесник хоће да скине,
Јер га он гуши),
А душа ће се упорно упињати да пробије
Стисак тела, проклетство гравитације, и тада
У великом стилу бучном леденом кишом метеора
Нахрупиће Космос
И својом тежом у галактички левак
Издубаће душу, завртеће, као лист папира

Моју младеначку душу
Боје мокрог зеленила –
Ах, на слободу! – и:
– Станите! – викнуће она у трену пробоја кроз тело,
У трену на најсјајнијој оштрици између два света,
Станите, *овде* се зауставите,
Ето где је она, Поезија,
Боже, најзад!
...Прсти ће се последњи пут покренути у тражењу
оловке –
Већ ледећи се, као да више нису моји...

(1989)

* * *

У неком свету била сам са тобом.
Негде је тутњало наше лудило
Уз хистерични бљесак потпетица,
Ломиле су се чаше, песме и судбине –
А нама се на сунцу осушише уста,
И ми се бојасмо раставити руке.
И изађе јесен, светлозуба, као Циганка,
Окриљена ватреним треперењем,
Промешала нам је све године,
Што су се током бурних векова
Свукуд расејале.
А то је био свет у коме сам имала

Пуцкетајућу, сатенску црну косу,
И памћење још увек неначето,
И немилосрдну веру
У своје чаробњаштво:
На сто начина сам обртала земљу, и увек је
Твој пут кретао ка тамо,
Где сам се ја кикотала, себично и грамзиво,
И газила сопствено кикотање, као траву,
Усусрет теби – црним ураганом косе разбити се
На твој, како тетива, напетом рамену.
И то је био свет у коме се могло до смрти плесати
По сенкама, по којима су се за нас градили тргови,
А из рукава, што су се у подлактици распарали,
Звездале су и падале звезде и градови,
А ми смо ишли кроз пламен, кроз пламен...
И то је био свет у коме сам ја била с тобом –
Тај свет, где нема судбина покрадених,
И где не позанју ћутљиву музику,
Свет, где се све сложило, како је требало да се сложи,
Да није ветра, тај побеснели ветар,
Што се отео из коридора времена
И све на овом свету испреплетао...

ВРАТА СУ СЕ ОТШКРИНУЛА

Врата су се отшкринула – а иза њих
је стајао тај човек, којег ја волим.
А иза његових леђа у минус бесконачност

(у иње на зидовима – у пригушено
дисање, што шкрипи као сува хрскавица у грлу,
у нагли звон, с којим улетела птица,
следивши се у грудву, пада доле,
у лабораторијски кристалични притисак –
у течни азот – у међузвездану непокретност –
и најзад, у црну црнину,
у којој више ништа нећеш распознати,
јер измрзава вид) – протезао се коридор.
Тај човек је стајао и само тако, гледао,
зеленим леденим очима,
и глава му је била у снегу,
а образе прекривало иглично иње.
И одједном, тим истим очима,
ја сам спазила – своју врелу јарост,
прикривеног огња жарки поткожни одблесак,
галоп искри у лепршавој коси!..
а тамо, иза мене, с моје стране прага:
пржило је сунце избељену плажу –
пловили су у очи наранџасти кругови,
и топила се од врућине глава –
у црвеним таласима зајапурених образа
на црном телу дрвета – већ се чупао
напоље пламен – уз трзање и буку
испружио је златасте језике
и плесао, рушећи греде,
и пуцала је спечена земља –
и вулканска лава спаљивала је
државе и градове – и стотине хиљада сунаца

истовремено је горело на небу,
спаљујући вид! – после се вукла
плус бесконачност. Ја сам се јавила – отуда.
Ми смо са супротних крајева скале ишли себи усусрет.
А овај праг је – ознака нуле,
где нам је било суђено да се у судару разбијемо...

– О најдражи, сваки ад је ад!
Зато не гледај ни напред, ни назад:
Једноставно постани – мноме. Ја ћу – тобом постати.

Климнуо је.
И насмејао се.
И – растопио се.

О ПРЕВОДИОЦУ

Јарослав Комбиљ рођен је 24. априла 1944. године у Старој Дубрави. После рата са породицом прелази у Врбас, где и данас живи. Студирао је Југословенску књижевност и јужнословенске језике, али је студије прекинуо, а касније је завршио, најпре вишу технолошку школу у Врбасу, а затим је дипломирао на Технолошком факултету у Новом Саду.

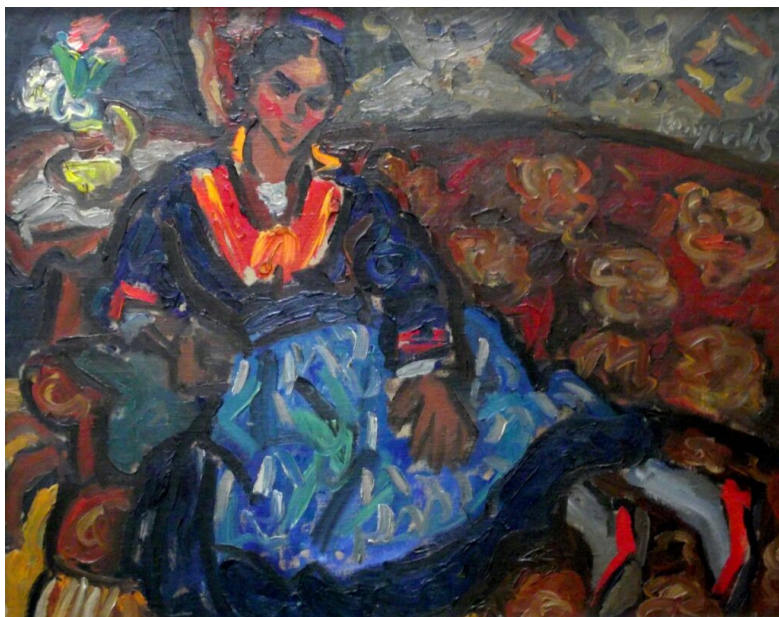
Две године (2006/07) је био главни и одговорни уредник кварталног часописа Украјинське слово (Украјинска

реч), а годину дана (2010) в.д. директора НИУ Рідне слово (Матерња реч).

Превођењем се бави од 1995.године, а од 2000. године преводи углавном савремене писце. Са украјинског на српски је до сада превео пет романа, већи број прича и новела, двадесет један есеј, један драмски текст, две монографије, једну збирку афоризама и око петсто песама шездесетак аутора.

Члан је Националног удружења писаца Украјине (НСПУ).

Милан Коњовић – *На софи*

Ту поред нас – Омер Ћ. Ибрахимагић**СУЗЕ РАДОСНИЦЕ**

Обично стигну ненадано,
одмах пошто замагли вид,
залупа у грудима,
стисне у грлу и нестане кувета.
Нису ни топлије ни воденије од оних свакодневних.
И што је чудно чудо, исто навиру.

Слатке ко бестиљ, а слане ко расол, очи их ко бисере
испусте.
Многи их схвате као слабост,
а оне су готово па најљепше (што инсан може
ујагмити)
послије рођења дјеце и вијести о оздрављењу након
тешке болести.
Па и тада дођу када их не очекујемо, изненаде нас ко
први снијег.

Ништа не коштају јер немају цијену: шта би фалило да
их једни другима,
с времена на вријеме, пожелимо.

Замислим на тренутак: зјене се цакле ко смарагди,
низ лице бистар поток жури,
а човјек, у дубини душе, сретан, пресретан.

ВРАНИЦА

Каним окренути мисли у давне и прелијепе дане,
када се упредала вуна, чибучило, варило млијеко.
Сјећање ме стигне, освоји, а бехар са гране,
распухне и оно мало, премјести га, однесе далеко.

Вјетар, ко у пјесми, преврело, за тили час охлади,
домишљат пољуби тишак, окруни оближњи врх.
Урликне, свије харно стабло, а коријен тек поглади,
потјера ме, ћушне украј, снажан породи срх.

Враница се пресијава, сребри, у сјајне ђозлуке лови,
ситне људе, раштимане, што јој по површи гмижу.
Од немила до недрага, ко модерни пустолови,
ужагрених очију, пентрају се, у теспих кораке нижу.

Распукне се стијена, откине, безока у провалију стропошта,
сатре и затре свашта, наткрили, замути хладно врело.
Уплаши живот и окуражи, однекле донесе мирис мошта,
у прах се на крају створи, сама разбије цијело.

А мал кад *над крстом*³ станем, окренем главу и гледам.
Метне ми гнијездо у срце, обујми год на пању.
Враница тражи жустро, до балчака да јој се предам,
стопим са њеним адетима, затомим у њеном имању.

Лоћика, Враница, јули 2004.

---

³ *Надкрстац, највиши врх планине Вранице, 2112 м н/м*

СВАК СЕБИ

У незнању се одвајамо, полако се одљубљујући, свак себи,
срца ко бива, не вјерују, главе су спремници бунила,
а надали смо се, наивни, да нико паметан не би,
глином затрпао љубав, и врутак, из којег се пунила.

Одлазимо, растајемо се, тихо, у неспокоју и мраку,
душа и жеља распорених, које не могу да се схвате,
раскид пристиже ко спас – целат у црном фраку,
одсјеца несигурне завјете, носећи ријечи што блате.

Опраштамо се, олакшани, притајено носећи срамоту,
не опраштајући, изистински, једно другоме ништа,
заборав је лијек, што трује и примиче болест животу,
огољеном ко земља, пушта, последије вашаришта.

Олакшавамо си, просто, сјећајући се нелијепих тренова,
не олакшавајући, баш нимало, одвећ разигране роле,
ал, усковитла се проживљено, ни савјест није дренова,
ни године начете љутњама, без учења, без школе.

Одузимамо се од цјелине, сабиремо преостале плодове,
пресабирући накане, одузетом, не назиремо краја,
на посјеченим стаблима сами бројимо годове,
и љета, узалуд потрошена, без смираја и сјаја.

И љета, узалуд потрошена, без смираја и сјаја.

КАЛЕ

Преже шаролико Скопје свисока
и истим га погледом милује ко да му је род рођени.
Подсјећа на сиједе и рашчупане обрве над великим
бадемастим очима града.
Дичи се црквама и џамијама што га тетеше,
људима који га пуне, обилазе и воле.

Пригрли, шеретски, и мене, без бојазни и предрасуде.
Шапне ми своју скаску на ухо, пријатељски, без задршке.
Оћутим како ме на трен омами дах давнашње Босне.

Кале ме, онда, натјера да отпочинем на његовој трави,
како би на том зеленом и мехком сагу,
са цвијетом маргарете међ уснама,
јасно спознао колико сам само мал испод азурног неба.
Гледам надвијене облаке, шћебану вуну коју матер за
јоргане рашчешљава.
Прстима милујем углачано камење што га утврдом
начини,
зачепркам по везивима прошлости,
тражим и откривам давно изгубљени сјај.

Кале ме, потом, окрене низбрдо,
па покровитељски и без срклета,
спусти низ стрму улицу Теодосија Гологанова,
покоцкану и сабрану,

испуњену мирисима цимета, леблебија и кахве из шиша,
све до Каменог моста који покрива ријеку.

Махне ми и доведе ме до његове средине.
Да поселамим михраб у стијени
и поклоним се Карпошу⁴,
погубљеном због слободе

О ПЕСНИКУ

Омер Т. Ибрахимагић (Тузла, 1968) је објавио је своје песме, приче и путописе у часописима, листовима, порталима и фанзинима

Објавио је књиге: *Боје Сунца* (проза, 2000), *Шест бијелих мантила* (поезија љекара – лијечника, 2007), *Ћилибар и перле* (поезија, 2007 и 2008 – II издања), *Обичне ријечи* (поезија, 2012), *Ваша прича, наша књига* (проза, 2012), *Познавање природе и друштва* (поезија, 2014), *Добре године* (проза, 2018 – II издања), *Поглед на мој свијет* (поезија, 2018).

---

⁴ *Карпош, македонски харамбаша и вођа устанка из 1689.*

Члан је Друштва писаца Босне и Херцеговине, П.Е.Н. Центра Босне и Херцеговине и Друштва писаца Тузланског кантона.

Примио је награде: *Мак Диздар* (за најбољу збирку пјесама), *Фондације за издаваштво* (за најбољу књигу), те *Симха Кабиљо*, *Др Есад Садиковић* (у два наврата), *Марко Мартиновић Цар*, листа Вечерње новине и удружења Млади Муслимани (за најбоље приче).

Ради у Клиници за неурологију Универзитетског клиничког центра у Тузли. Доктор је медицинских наука и професор Универзитета у Тузли. Публиковао је велики број радова из области медицине у Босни и Херцеговини и иностранству. Ожењен је, отац кћерке и сина.

Живи у родном граду.

Сава Шумановић – *Шид под снегом*

Шест песама – Зорица Тијанић

РОСТОВ НА ДОНУ

Бела ноћ у загрљају тишине.
Промичу пахуље
Азовским морем.
Глечери плове,
возови пролазе
нигде пристаништа.

Ростов на Дону
отвара врата мојим чежњама.

Твоја ми душа као руска
зима свира балалајку.
Под леденицама светлости
одсјај титра,
бела јутра у недрима мојим
жудњом призива.

Слепо те срце немим гласом дозива,
на рукама твојим све моје почива.
Последњу строфу у купеу рецитије
заблудели песник што рађа се у време киша.
Кад одрецитије, сањиво руком одмахује
На станици воз чека да крене –

Степска је зима.
Под стрехом леденице као презир оштре
назубљене прете испуцалој кожи
на образима румен
а трепавице тешке од иња.
Бела је ноћ.
Гласови из сна пробуђени.
Балалајку ми твоја душа свира
да умири јецај хладног срца
да утеши неутешиво
поздраве по другу и брату шаље
сувим воћем да не буду
празна недра дарива.

Све што имам с тобом долази и одлази
збуњено за тобом срце уназад гледа.
Бела се зима са прозора повлачи
и то што те немам моје је
а што имам твоје све
у мени почива...

ФРАГМЕНТ

Рубљу за твоје мисли ноћас!
На рулету остављам све
док леди се крв у вени.
Бели јануар сипа пахуље
песник руску зиму дочарава.
Божих је.

У граду који је сахранио реку
лед прекрива језеро;
Мирис дрва из старог камина
буди оно што заспало је.

Само без обећања јер нада
обешчашћена лежи на дну ноћи
тамо где су остале твоје руке
скорене у блату.

Њима си засадио цвеће
што расте у дворишту илузија;
На другој страни обале испраћаш
неке добре људе
дочекујући зоре заборавом трежњен.

Модре руке конопцима крашене
ледена киша грубу кожу нагриза
и мисао ме слутњом благосиља.

Љубави моја окиваш ме тугом
развезујеш и везујеш чворове.

Рубљу за твоју мисао дајем!
Нека се ноћас она каје.
Песник рецитује по сећању
Прсти му скорени док листа стране.

Нестаје руска зима.

Опклада на илузије у две речи стане.

Од мене ти просто.

Повлачим се.

Победник броји мртве.

Међу живима још дишем,
зацели Боже моје ране –
на 36 црвено стављам сне

Кад губим тебе

Нека изгубим све.

Кнегиња Олга Александровна (*уље на платну*)

БЛУЗ ЗА AUF WIEDERSEHEN

У нешто измењеном поретку мисли
живимо нас двоје.
Уместо збогом реци ми – љубави
Читачима звезда је јасно,
а за остале нека небеске капуте себи сами кроје.
Покажи ми звезде, јер ноћас опет путујемо неким
новим галаксијама.
Командни мост је забрањено место за атеисте.
Време је очекивано ведро и плови нашим једрима –
Бели брод, док морем потопљена снага струји
израњајући.
Ти подгини заставе!
Пут је то с којег повратка нема;
Ако кренеш потпиши да заувек ћеш остати онај
што с таласима се бори,
ја ћу ти обећати и оно што не могу али увек ћу да те
волим.
Покажи ми оне хриди на које смо се насукали.
Заобљени сад глечери леже немоћни да направе
кратер.
Море је јаче од несреће.
Ухвати самоћу за реч.
Удахни озон пун јода и одмори се на обали.
Неће увек олујни ветар
у јутрима плавим;
Небом ће заплоти облаци бели.

ПОСВЕТА СИЛВИЈИ ПЛАТ

Под стакленим облаком живот се круни
и клопарају возови према подземљу душе.
У вагонима оркестар путује
према крипти од белих орхидеја.

Једна отворена књига,
Бахова Миса у позадини –
предзнак су за испраћај.

Лепљив отисак леве ципеле
храмље полако ка сну.
У одломцима оживљен страх од нежности
прибија се попут броша уз прегризено срце.

Под прстима мрвицама жудње
нахраниће најлепшег од најлепших“;
Јединог од могућих –
Оног кога је волела додиром
у изабраном фрагменту даха.

Бледог лица изгрижене усне
рећи ће истину,
да нежност њена вољена није
безнадежност већ смрт
у којој се страст изнова рађа
– подвучена цртом алузија.

ГОРДОСТ

Заточени у сопственој гордости
ходамо неспремни за сад
згуснути у приказу
чији се крај назире
у граду слепих улица.

Очи су твоје палета
многих одраза,
сведоци безусловних приказа
који се нижу
остављајући траг.

Спуштајући заставе
искушеник на коленима
утрњених удова
предаје гордост
као последњи час пораза.

РАЊИВОСТ

Недодирнута у успомени
остајем.
Изгубљена успут
у теби живим,
ослушкујући недоречено

чувајући дамаре
пробуђене у мени.
Ти и ја поново
у неком другом сазвежђу,
будимо се у сузама
рањиви.

О ПЕСНИКИЊИ

Зорица Тијанић (1971), књижевница и новинарка. Завршила је Учитељски факултет у Београду и Мастер академске студије из области педагошких наука. Уредник је часописа за уметност и културу *Звездани Колодвор* од 2015. године и у уредништву часописа *Хоризонт* из Земуна се налази од 2018. године.

Пише поезију, прозу, есеје, књижевне приказе, путописе. Објавила је пет романа, четири самосталне збирке поезије и три у којима је коаутор (од тога је једна за децу на словеначком), уредила више књига и приредила неколико зборника и антологија. Заступљена у антологијама, зборницима и књижевним новинама као аутор. Превођена на словеначки и руски. Повереник је и делегат Међународне школе поезије за подручје Београда – “SCUOLA DI POESIA –SCHOOL OF POETRY“ од 2015. године.

Члан је Удружења књижевника Србије и Друштва књижевника Војводине и редовни члан Независног удружења новинара Србије.

Живи у Београду.

Пет песама – Светолик Станковић**ЗАТОЧЕНИЦИ СЛОБОДЕ**

(Сенима палих за част и образ Србије)

Из крви и блата
Тифуса и гноја
Под ватрушином
Што сагорева дамаре
Са сенкама разиграним
У крваво оро смрти
На висовима и кланцима
Пољима и рекама
Из празних очних дупљи
Болних сећања
Изиђосмо, Ми, победници.

Сенке сенки, вашљиве,
Авети, налик људима.
Заборавили на страх
Са Богом! За правду!
Мајке нас прежалиле
Супруге се преудале
Деца нас заборавила.

Уз фанфаре и заставе
Нежно загрлисмо слободу.

А Она, нестварно лепа
Дочека нас постиђена.

Обесчастили је црноберзијанци,
Лиферанти и политиканти.

Окачили је на својим заставама
Прогласили личном својином.

Била је слаба да сачува себе
За нас победнике, радоснике.
Њене тужне, нежне љубавнике.

ПУТ КОЈИМ СМО МОРАЛИ ИЋИ

Рекли су нам
Из ваше недођије
Само овај пут води у свет

Крените њиме, одмах
Не часите ни часа

Кренули смо по ноћи
Још буновни од сна
Крмељивих очију
Празних стомака
Пуни оптимизма и наде

Иђасмо дуго и стално
Прођоше године, деценије
Ми смо још увек ишли
По сунцу и киши
По снегу и међави
Ишли смо и падали
Устајали и настављали

Многи не устадоше никада
Још им се кости беле
Разбацане поред пута

Прелазили смо
Равнице и брда
Планинске превоје
Прелазили смо
Кланце и долине
Мочваре, ритове и реке

Наиђосмо на велику
Набујалу воду
Никако да је пређемо
Подавиће се нејач и старци
Кренусмо на исток
Да је некако избегнемо
И наставимо пут

Не! Дрекнуше на нас
Не смете на исток
Тај пут није за вас

Кренусмо преко велике
Набујале и мутне воде
Утопише се деца
Жене и старци
Пострада нам мал
Не мари, што претече
Настави путем којим се мора

Оне што посумњаше
У пут којим идемо
Бацисмо у провалије
Вођама певасмо оде
Захвални што их имамо
Узвраћаху нам храбрењем
Обећањима и оптимизмом

Болесни и рањави
Стигосмо пред крај пута
Радости нашој
Не бејаше краја
Још се не нарадовасмо
И вођама не захвалисмо
Колико ваља и треба
А неко наглас завапи
Људи, видите ли
Шта пише на оној табли
Поред нашег пута

Не верујемо уморним
Сањивим очима

„Овај пут не води никуда.
Вратите се својим кућама”

Окренусмо се назад

Пута више није било
Ни напред, ни назад
Наших кућа такође

А од вођа ни трага, ни гласа

НЕ ДОЗВОЛИ

Не дозволи да те уче историји,
Јер немају своју.
Не дозволи да те уче моралу,
Јер су без морала.
Не дозволи да те уче истини,
Јер су варалице и лажови.
Не дозволи да ти говоре о Богу,
Јер су га убили одавно.
Не дозволи да ти реформишу школе,
Јер су своје уништили.
Не дозволи да ти говоре о миру,

Јер непрестано ратују,
(Против слабијих).
Не дозволи да те уче милосрђу,
Јер су немилосрдни.
Не дозволи да ти говоре о злочину,
Јер су планетарни злочинци.
Не дозволи да ти говоре о Цркви,
Јер им је Сатана божанство.
Не дозволи да те уче демократији,
Јер су је бацили у клоаку,
Својих интереса.
Не дозволи...
Не дозволи...

ГРЕШНИК

Кад се чељад отисне у свет,
Остаје да тугује празна кућа.
Кров је, чини се, најостљивији
Он страда најпре.
Да покаже селу,
Какви су незахвалници
Рођени испод њега.
Потом почну прозори
Да се љуљају на ветру,
Поломе се стакла.
Кад се развале врата,
Заигра се промаја.

Најчвршће се држи праг.
Огњиште брзо охладни,
Занемело, ћути без ватре.
Преостали пепео, расут,
Једини је сведок живота,
Несталог заувек у нигдини.
Заборављена меденица,
Окачена о изваљени дирек,
Циликне тужно, плачљиво.
Несретник, помислим на трен,
Ето оца и мајке !
Враћају се са орања.
Потмули бол у грудима,
Старачка суза у оку.
Само то, и ништа више.
Нестаје, нестаје, све нестаје.
Непрестано одјекује,
Глас грешне, рањене душе.

ЈУЖНОСРБИЈАНАЦ

Не подсмевајте ми се
Због моја два падежа.
И језика, којим
Вук није печатао
Своје књиге.
Не говорите ми,

Што јужније то тужније.
Јужносрбијанском дерту
Само је севдах раван.
Нисам са јужне пруге,
Ја сам Јужносрбијанац.
Нисам тиква без корена.
Потомак сам Николе Скобаљића,
Илије Стреље и Саве Дедобарца,
Косте Војиновића и бесмртника
Гвозденог пука.
Аве Јустина
И Боре Златиног.

Кућа ми је
Насред царског друма,
Којим иду сви силници.
Са крова њеног, често
Сукљао је пламен.
Поганише ми огњиште.
Мислили су
Да ће ми семе затрти,
Палећи и рушећи.
А само су пролазили,
Као што све пролзе,
Под капом божјом,
Кроз време и историју.

Ја непокоран, стојим
Као камен станац,

У инат свима.
Обделавам ово мало земље,
Што ме хлебом насушним
Милостива дарује.
Зна он да буде
Тврд и почесто горак,
Али је мој, мојим рукама
Сејан, пожњевен и умешен.
Обделавам и жену,
Верну моју љубу.
Што уз помоћ божју
Чељад ми дарује.

Каткад, гора бејаше ми дом,
Ледина тврда, постеља.
Небо ми покривач,
Извезен најлепшим везом,
Звездама далеким, треперавим.
Под њима сањам слободу,
Смишљам освету силнима.
Снови ми се обистине, вавијек.
Све прође, пропаде
У бездно времена.
Ја, Јужносрбијанац
Са два падежа,
Без Вуковог језика,
Са гуњем усред лета,
Погнут над земљом
И мотиком,

Не хајем за ваше подсмехе.
Говорим језиком мајке
Јужносрбијанке.
Не бендам цара ни ћесара,
Силне и моћне.
На своме сам,
Схватите већ једном.

Кад путник намерник
Дође на моја врата,
Питам га
Јеси ли гладан,
Јеси ли жедан?
Са она моја два падежа,
Разумемо се,
Јер говорим срцем.
И душом меком,
Јужносрбијанском.

Уморном од пута
Понудим своју постељу,
Чељад и ја
Легнемо на под.
Севапа божјег ради.
Обичаја и закона,
Наших, давних,
Јужносрбијанских.
Прадедовских.

О ПЕСНИКУ

Светолик Станковић је рођен 1945. године у селу Бабичко, недалеко од Лесковца. Објавио је десетак књига поезије и прозе. Добитник је многих награда и признања.

Члан је Српске духовне академије, Параћин.

Добитник је *Повеље* Српске духовне академије у 2018. години: "У знак признања за значајан допринос нашој књижевности, духовности и баштини, а посебно истичемо роман "Сидонијин поглед" – о Исидори Секулић".

Лауреат је највише награде, *Раваничанин*, Српске духовне академије, у 2019. години: Највише признање за трајан допринос српској књижевности, духовности, култури и националној баштини – награда за животно дело.

Члан је УКС.

Живи у Лесковцу.

80

Четири песме – Марија Стојиљковић Марстој**ТУЖНИХ ДАНА**

Тужних дана ко ће да се сети?
У тихој ноћи ко ће да се свети?
Погледа прекорног ко ће да се спаси?
Уморно око ко ће да спази?
Од наде лажне ко ће да страда?
По путу ледном ко ће да хода?
И свуда студен само ће да влада.
Сурова зима с неба ће да пада.

АКО СЕ

Ако се пробудим сутра,
нека то сутра не буде
као ово данас.

Ако ипак сутра
не дочекам нова јутра,
нека се стари мачеви мисли
са царевима немира снађу.

Ако ме старе мисли
сутра пронађу,
нека бар прекосутра
не буде као оно сутра.

ПРЕДАХНИ

Ухвати корак живота,
ритам ствари непролазних,
у оку дрхтај среће тренутка,
насладе постојања – и живи.

Додирни метал, лепљиву ствар,
осети мирис, удахни пејзаж,
свежину јутра, лепоту идиле,
звук радости – и предај се.

Седи. Предахни.

СУМЊЕ

Хеј! Прозор је сужен, а видокруг је узет.
Поглед је зато кратак. Сумњо, остани на прозору часак.
Уста су световна, најела се, напила
усана других, прича разних о несрећама давним.
Виде ли, сумњо, божјег изасланика? Ено га, гледа
са заносне литице вечнога царства.
Видиш ли, краде ли се машта да путује
где се не иде, где нико не иде,
где се путеви скраћују, па и мртви се враћају,
где огледало се тамни, јер вечности сјај се тамни,
и празноверје искрице вади да заслади
шећером кварним, чемером ружним, сабласно тужним.
Трагаћемо за свицима и пренути се са птицама

на древној жици бедне славе.
Јер сутра је нови дан. И види се божји сан,
и пут до тамо. Како је непроходан!
У мислима и сновима затрпан тобом, сумњом.
Остани на прозору часак. Поглед је зато кратак.
Видокруг је узет, а прозор је сужен. Хеј!

О ПЕСНИКИЊИ

Марија Стојиљковић

Марстој је рођена 27. марта 1974. године у Београду. У сарадњи са Чигоја штампом 2015. године објављује свој први роман антиратне тематике и хибридног жанра Божанска је снага књижевности. У 2017. години објављује прву збирку поезије Птица иза жице. Објављује

песме и приче у штампаним и електронским часописима, антологијама, зборницима и порталима. Учесник је разних књижевних манифестација и промоција других стваралаца. Повремено пише рецензије, књижевне приказе, есеје, путописе, осврте и мишљења.

У редакцији је часописа „Сцена Црњански“ и уредник је интернет портала овога клуба. Члан је разних књижевних удружења.

Живи и ствара у Београду.

Поезија наших дана**НЕНАД ВРАЊАНАЦ***(1981)***БЕЗ СУЗА МОЛИМ**

Немој да ти душмани виде сузе.
Зови свираче да свирају до зоре.
Нисам од болести умро.
Био сам на бранику отаџбине.
Бранио сам тебе, земљу,
све оне које волим.
Зато, будите поносни на мене.
Испратите ме с осмехом,
а не сузама својим.

РАТНИ ПРОФИТЕРИ

Од села само рушевине осташе.
Све што је било вредно, однели су.
Окићени лажним титулама у име битака
које не постоје.
На туђој муци своје империје праве.
Почасни грађани су постали, сви их величају
и славе.
Срамото, имаш ли меру за њих који су издали и
погазили све
што на свету овом вредно и часно је
или су купили и тебе?

КВАДРАТА ДВА

У њима стало је све: младост, снови, жеље.
Ништа са собом понео нисам.
Око њих стоје људи неки.
Гласове им не чујем.
Душа моја с усана им чита, последњу почаст
дошли су да ми одају.
Зашто ме за живота испоштовали нису, отаџбину кад сам
бранио са кошмарима се борио?
Ретко ко сем ње руку, реч утехе пружио ми је.
Зато сада желим да их отерам све,
нико ми потребан није када ме више нема.

ЗОРИЦА БАБУРСКИ*(1965)***ЗОВ**

Ноћ је спустила своју тамну завесу
Зима као виолина у срцу цвили
Очи ми спавају на белом повезу
Од иња што на трепавицама живи

Под кораком шкрипи снег утабан
Из ока ми вири страх од помрчине
Прати ме курјачки поглед гладан
И плаши ме његов зов из дивљине

Не тужим Богу нити живот кунем
Што вечно тонем у тами страдања
Себе проклињем разапетог на крсту
Пред курјаком коме се клањам.

МОЛИТВА

Спаси нас грешне, Боже
Пакао у нама тиња
У очима нам исушеним
Последња суза сија

Боже, ти нам подари
Радости више од људи
Сунце чистоте у нама
Милостиви Боже, пробуди

Руке према Теби ширимо
Среће трунку да испросимо
Да не клекнемо пред силама клетим

Господе помилуј нас, нашу муку
Целивамо крст, свету стопу, свету руку
А Ти наша срца Тројством светим

НЕ ЉУБИМ СВЕТ

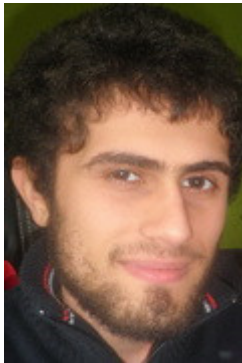
Не љубим свет ни све што је у њему
Телесну похоту, похоту очију
Гордост живота што светом гази
Те три саблазни које руше вољу Божију.

Неправде, силе, падајте
Нећу да љубим вашу свилену хаљину
Слепог, губавог, грбавог, полуделог –
Болесног ми дајте
Да осетим блиског сродника
Његове дроњке и близину.

Ноћне тмине преобразите се
Христом – Тројством љубави
Да старо прође и ново настане
Да се гвожђе претвори у сафир плави
И брдо људске нечистоће у бездану нестане.

ЗОРАН РАЈЧЕВИЋ

АПОКАЛИПСА ДАНАС

Од истока реч се јави
Да Даница звезда слази,
Човек слеп на десно око
Са фењером гробље гази.
Војска му је ред демона
Што по царству силу држи,
Док му змија недра грли
У себи се паклом пржи.
Тихо хода међу свитом
И посматра своје чете,
Сад жигошу ту пред њиме
И последње људско дете.
Кмече људи као свиње
И не могу да се сете,
Све гробнице погажене

А вратове синцир стеже.
Простором се лажи шире,
Историја краће сеже.

Искривљен,
Изгубљен мисаони ток,
Поредак новог света,
Последњи допамински шок
Животињи која шепа.
Слике лажних идола,
Анђели који пате,
Уздаси пуни бола
Мртвачки покрет прате.
Крила раширених ребара,
Извађена, прободена срца,
Развијене, огољене душе,
Робовска усна грца,
Ломна од дуге суше.
Сумрак старог морала,
Слободе која слама,
Изградња новог храма
Где срећа влада стална.

И угледах тад крај зида
Антихриста како плаче,
Како своју душу кида
Док у њему гори јаче.
Суви штап му прсти грабе
А чело му одмор тражи,

Погрбљена леђа слабе,
Нема речи да га снажи.
Већ издише дим без жеље
Да затегне недра иста,
У дрвету време пламти,
На сутону небо блиста.
Са брда се слива пожар
На тргове старог града,
Свечан мир га целог проже,
У спокоју можда спава.
Без трагова давних јада
Низ пропланак гори трава.

У купини огањ игра,
Сагорева одвећ дуго,
Без гласа се сунце гаси
И дозива време друго.
Међу боре плодних њива
Са путања Млечног руба
Камене се лопте гнезде
Ко ројеви светлих буба.
Из вулкана снажна рука
Измучену стену топи,
Ковач вади чекић суда
Па пепелом поља шкروпи.
Уз варнице снежних муња
И слојеве густог дима
Тишина се у ноћ спусти,
Угаси се ватра дивља.

Дан први.
На ливади траву младу
Поветарац нежно њише
А у хладу кроз пупољке
На обали сунце дише.
Од истока реч се јави:
"Нека живе пчеле, мрави..."

ОКЕАН

Још један дан
И откуцај у вечности ноћи,
Хладна је, хладна истина
И подне
Ко смрт што склапа очи.
Конци и нежне нити,
Папир што тугу капље,
Још један живот створа
Под маљем вечите патње.
Прошло је време мисли
И речи љубави скромне,
Последње напоре духа
Пожњеле давно су борбе.
А смрт крстари градом
Кроз шутње душевне силе,
Мисао бежи...
И тамо

У слабом дрхтају мрака,
Песме што дотиче, миле,
Откри се Нојева барка
Што не зна куда иде,
Њена је палуба пушта,
Већ дуго се лешеви диме,
Чека га посмртни тамјан,
Ал' месије нема нигде.

Још један дан
По хладном беспућу сунца,
На граници бескрајне таме,
У суморан загрљај смрти,
Сећања сада су једно,
Мирна колевка краја,
Карта за далеку вечност.

За време скоро не знам,
Упоран сунчев зрак
Последњи знак ми даје,
Рађање прве смрти.
У око претаче крошњу,
Кроз кретњу облака тмурних
Змија ми зеницу грли,
Док ноћ пада по нама,
У трептају пишемо вечност
На хладној пролећној киши
Уз огањ свећа првих.

НАДА МАТОВИЋ*(1996)***НА ЦЕТИЊУ**

Гдје Његош спава,
гдје ноћи златом обасјане су,
на гробу твом птице нашле су дом
и говоре стихове твоје,
да народ на тебе сјете,
да стихови твоји у заборав,
ко голубови, не одлете.
На Његуше сви долазе,
да са тобом прозборе,
да мудрости твоје зборе,
да сјутра у неко ново свануће
о теби дјецу уче.
Ову пјесму посвећујем теби, пјесниче славни,

нек Ловћеном њен пој кличе,
нек се са тобом сви диче.
Нека дјеца с поносом уче
стихове твоје Луче.
За нас још умро ниси,
ти само спаваш,
а будни су твоји списи.

Молим све оне врхове плаве,
да кад прођу поред твог гроба,
поклон свој дају теби,
доказ да још живиш у сјећању
и малих и великих,
такви људи умријети не могу.
Хвала, хвала за мудрост сваку,
иако млад умро си
с поносом живи сјећање на личност такву,
такви треба да живе и кад су у мраку.
У теби видјех узора.
С радошћу сјећам се сваке приче твоје
и не дам да ми се сјећања на тебе упокоје!

МЈЕСЕЧЕВЕ ОЧИ

Постоје ли негдје тако блиставе мјесечеве очи?
Постоје ли очи које говоре стотину језика,
а сигурно ћуте?
Те очи свјетлосне дворац су човјекове душе...
Оне сјаје баш као вода кад се кристалише.
Видим их чак и на самом морском дну како
свему пркосе.
Све проблеме на вјетровима морских зјеница носе.
Оне се смију и када све у њима плаче.
Јаче су од невоље сваке.

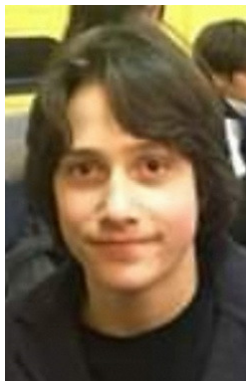
Мјесече драги – дајем ове руке теби, да ми даш да
легнем на перје твоје.
Нека ово буде попут романа, нека ово буде
прича нека, коју грлим тако њежно издалека.
Ах, питам се шта ли те очи у будућности...
Да ли сунце жарно или око сузно?
Као да сам вјечно чекала да баш тај мјесећ умјесто
сунца
почне да грије.

Ах, та мјесечина није принцеза која игра док живот над
њом
можда и чудне ноте свира.
Куда ли оде та мјесечина? Гдје ли сада нестаде?
Коме ли сада сја?

У које ли море сада пада?
Ја бих да још једном те очи поред мене прођу.
Нека суво злато мјесеца прекрасног буде повјерено
Богу.
Нека слобода јави се!
Нека мир слави се!
Нека нам та мјесечина обасја путе!
Нека на мирис љубави заслуте!
Живјела тишина!

Мића Поповић – *Цвеће у ибрику*

УРОШ ТИШМА*(2006)***ИГРА**

Знам... Ах, ја знам да
У овој хладној, глувој ноћи
Тако брзо измичу сати...

И знам... Ах, ја знам
Тако ће брзо доћи крај...
Знам, све бледи, нестаје,
Ал' знак ми дај
Да ће издржати овај сјај.

Али... Веруј ми...
Ово је само игра:
Игра пакла и раја,
Игра бола и среће,

Игра таме и бескрајног сјаја,
Који никад, никад ишчезнути неће...

А знам... Сигурно знам...
Да она вечер топла
Коју сад замени студ,
Неће заборавити толико бола,
И сав мој узалудан труд.

Али... Ово је само игра...
Игра пакла и раја,
Игра бола и среће,
Игра таме и бескрајног сјаја,
Који никад ишчезнути неће.

БУДНИ СНОВИ

О, анђели небесни, о, неба вам вашег-
Да ли будан то ја сањам?
Да ли речи њене јоште слушавам,
Јоште слушавам, та се клањам?

О, анђели бели, белине вам ваше,
Да ли се будити не знадем ја?
Да ли јоште спавам у невиној слутњи

И чекам да пробуди ме онај ко зна?
Да ли јоште чезнем за осмехом њеним,
Што будног ме диже из сваког сна?

О, анђели поносни, о части вам ваше,
Хоћу ли будан остати да мрем?
Или ћу чекати да поново заспим,
И у будноме светлу останем слеп?

О срећо чедна, срећо дуга,
Вреди ли за те гушити лет?
Вреди ли за те кидати крила
Анђелу белом сто чува ти свет?

Чекаћу, срећо, јер чекати знам
Кад све ме силе са слутње скрену...
Чекаћу, срећо, да постанем будан,
Јер снови се рано у поноре дену...

С ДУСИМА БОЈ

Не губи главо, с дусима бој.
Не дај на име своје и жељену част.
Јер и срце, главо, устукне младо
Кад памет срећи наметне власт.
Све што гуши ти лет,

Све то маште твоје сада је крој...
Не губи главо, с дусима бој!

Љубав се, главо, речима ћути,
И зато чекај да небо открије ти стас.
Досегнућеш тако, небеске висине
И у рају теби зачуће се глас
Срећа се, срце, делима слути,
Љубав се, главо, речима ћути.

Изумреће чежња и наметнути сјај.
Ал' остаће иза само слутња, пепео и прах.
Не задовољи се, главо, пролазностима слатким
Јер све то кратки имаће мах.
О срце лудо, о срце младо
Уму тугу сву и памет дâј.
Изумреће чежња и наметнути сјај!

Јоште си кадра, ој главо луда, да на узмаку теби дигне
се двор
Ко ли би чекао, ко ли ти се надао
Док од сунчевих зрака ти остајеш слепа?
Ко ли би чекао, док би уморан страдао,
Ил' под гробом дрхтао последњи знани земаљски
створ.
Јоште си кадра, ој главо луда, да на узмаку теби дигне
се двор!

Нове књиге**ИЗГЛЕДАТЕ МИ СРЕЋНИ – МАРКО ЈУРИШИЋ**

(Студентски културни центар, Крагујевац, 2019)

ОДЛОМАК ИЗ ПРИЧЕ ДОМ ЗДРАВЉА

Један народ бива несрећан онда када његова земља иде толико напред да народ не може да је стигне. Тад се дешавају свакакве чудне и наопаке ствари. Земља, ето, напредује и напредује, а сироти народ заостаје и заостаје. И ништа не може да уради до само да стоји и гледа како му његова рођена земља измиче и бежи. И он за њом трчи и трчи, а она му упорно измиче. Од толиког јурења за својом земљом, сироти народ липше, душа му на нос изађе и многи из народа од муке нападају на земљу. Виде, земља напредује и стићи се не може, а они цаба јурили и трчали. Тада их поред свег умора стигне и секирација, па народ силно поболи. Један добије главобољу, други мучнину у стомаку, трећи температуру, четврти изврне зглобове на ногама. И нико не може бити здрав.

И ето, тако је и у овој, нашој земљи. Наша земља много напредује, а народ нам је неспособан да је стигне. И онда се дешава да се многи побољевају. Побољевају и они који за земљом нису јурили, а они који јесу, сви су по правилу боле-

сни; душевно или физички, у земљи која оволико напредује, нема велике разлике.

Свако зна, кад је човек болестан, шта друго може, него да се лечи. Али, то није баш тако лако народу који је иза своје земље много заостао, као што је случај са нашим. Јер, наша је земља отишла далеко и много се променила, а да то наш народ није ни приметио. Да јесте, он то сигурно не би дозволио. Али се наша земља отела контроли, па народ ништа није ни питала и тако је он доведен пред

свршен чин. То не би било толико лоше кад би народ био здрав. Али није здрав, мора да се лечи и ту настају проблеми.

ДЕО ИЗ РЕЦЕНЗИЈЕ

(*Анђелко Заблаћански*)

Зашто сам причама Марка Јуришића дао шансу? Његове приче су биле различите од оних које су стизале за часопис. Зар се различитост не подразумева? Наравно да се подразумева, али данашњи писци све више приче своде на продужене *песме у прози*. Приче без приповедања. У томе је Маркова различитост и још све с много лепих мисли протканих хумором и сатиром. Вешт је у давању имена ликовима и назива организација и удружења тако да, мада неназвани правим именом, лако се може ући у бит проблематике о којој пише.

Вођен том умешношћу приповедања с Марком Јуришићем сам уговорио да у неколико бројева *Суштине поетике* има сталну рубрику *О младима је реч* у којој је, кроз своје сатиричне приче, износио проблеме с којима се срећу млади писци у времену и простору у ком живимо и обитавамо, а где од неких писаца и самопрокламоване списатељске елите нико нема шансу да објави неко дело у угледним часописима, новинама и издавачким кућама.

**

И на крају, приче Марка Јуришића су, убеђен сам, заслужно добиле прилику да се публикују у књизи и тако лакше допру до читалаца. Верујем да он као писац неће стати на овоме, већ ће писати још мудрије и квалитетније сходно искуству које ће му године пред њим донети.

Афоризми

ЈАСМИНА ВАЛЕНТИЋ

- Крв није вода. А ипак нам је пију!
- Љубав не бира!
И ниске плате могу привући високе цене.
- И ја се спремам за будућност!
Радићу још више за још мање.
- Будућност припада мени!
Рече клин и скочи у чорбу.
- На нашим ораницама никле су индустријске зоне.
Стока је остала иста.
- Ми смо наиван народ!
Толико смо наивни да им све верујемо!
- Ускоро ће и свеце да замене политичарима.
Бог је већ замењен!
- И време им иде на руку!
Не пада снег да покрије брег.
- Што је више шминке то је мање чистих образа.

- Толико добро пливају у лажи да би у истини одмах потонули.
- Када не могу да заспе, да ли политичари броје овце или новце?
- Бојим се отворити фрижидер!
У њему само маргарин који се у све меша!
- Како све слабије видим, не верујем више ни својим очима!
- Нису пензионери наивни.
Они само слабије чују и виде!
- Све у природи има свој облик: живот је линија, смрт је тачка, новац је коцка, лаж је округла.
Само је истина невидљива.
- Наше баке биле су ризница знања.
Ове будуће биће ризница силикона!
- Највише боли када се саплетеш о своје речи!
- Ми смо народ за посматрање!
Посматрамо како живот пролази.
- Успешан брак некад: видим, слажете се.
Успешан брак данас: видим, лажете се.

- Птичјем свету прети изумирање!
На столу нам више ни мрвице не остају.
- Мој мозак ради као навијен.
Ујутру не знам да ли звони сат или мозак!
- Добар и луд више нису браћа! Сада су сестре.

О АФОРИСТИЧАРКИ

Јасмина Валентић, рођена на Видовдан 1966. године у Слушници – Слуњ, Хрватска.

Са родитељима, братом и сестром 1973. године долази у Инђију, где завршава основну и средњу школу. Одлазак из завичаја заувек ће оставити трага у њеној души, тиху патњу.

Њени радови заступљени су у више зборника. Поред поезије бави се и писањем афоризама.

Живи и ради у Инђији.

80

СНЕЖАНА МАРКО-МУСИНОВ

- Пукотине друштва слабо зацељују.
- У недостатку идеја, понављамо грешке.
- Ко не вршећи притисак оствари добар утисак, оставио је отисак.
- Ником на челу не пише какав живот дише, мада од како су све више у моди тетоваже – цртеж нам штошта каже.
- Засукали смо рукаве... И ништа више од тога.
- Кад су му осакатили плату, осећао се као инвалид рада.
- У мрачним одајама спознаје – хладно је.
- Да уштедим време, направићу обилазницу око своје прошлости... Без семафора.
- Чим прогласе неког победника, трагају за следећим наследником.
- Рука која даје, дај бож' да траје.

- Кад су се претерано дотерале, госпође су мужеве отерале.
- Увек је било увлакача, само се ови данашњи слабо стиде и кад их виде.
- Немам ништа против... Док немам.
- Ако посматрате са руба амбиса, јасно вам је колико може бити дубок.
- Стално на путу у будућност, не стижемо да живимо садашњост.
- Само кандидати за наследнике воле будуће покојнике.
- Слободоумна сам... Више слободна... Него умна.
- Од сертификата до фалсификата линија је танка... Зачас се покида.
- Од свих игара, политичке су најопасније.
- Прелазимо границе... пристојности.
- Иза затамњених стакала више је ултимативних порука и несамосталних одлука.

О АФОРИСТИЧАРКИ

Снежана Марко-Мушић, рођена децембра месеца 1958. године у Падини, општина Ковачица, крај Панчева.

Заступљена је у бројним часописима штампаним, електронским и зборницима: кратким причама, песмама за децу и одрасле, хаikuом, афоризмима, есејима и критичким освртима. У више наврата је похваљивана, награђивана у Београду, Рожајама, Мркоњић граду, Тителу, Сокобањи, Књажевцу, Крушевцу, Лећу, Италија (за фото поезију), Горњем Милановцу, Младеновцу, Суботици, Нишу, Великој Иванчи и Подгорици.

Члан је београдских књижевних клубова и стална сарадница часописа Звездани колодвор.

Једина стихозбирка Зауостављен ток јој је објављена у едицији Пегаз код Књижевне омладине Србије, у Београду, 2018. године.

Живи у Земуну.

Уредничково ћоше

САТИРИЧНА ПОЕЗИЈА – АНЂЕЛКО ЗАБЛАЋАНСКИ

ОДА ГЛУПОСТИ

Седим
на бесциљној путањи
метеора у очима
док
око мене крекећу
жабе крастаче
недорасле
расцепу времена.

Гледам
тупост оштрице пера
у крилу гуске
док
око мене пиште
змије отровнице
распусне
голотињом времена.

ОДА ГУСКАМА

Сан уснила једна
гуска
како перо њено
пише
густом смолом
на челу Давичу
и да Оскар слуша њену
причу.

Сан уснила да је
лабудица
и да уме с пером
да полети
да по небу с Његошем
шета
али снена паде
са кревета.

ОДА ЋУРАНИМА

Ако кажем
да је ћуран птица
може ли се
винути пут неба
има крила

има пера лака
зашто онда да не лети
јадан?

Има ћуран
сва та пера дрчна
пред ћуркама
репом да се дичи
да полети
хоће он без стида
али пера
у крилу му слаба.

ОДА БЛЕЈАЊУ

Језичину
ован исплазио
скупљајући
по тору овчице
да им прича
како је даса био
без рогова тукао овнове
чак
и једног бика поломио.

Али њега
црна овца бока

у рог му се
подругљиво смеје
– што нас лажеш
кад рогове имаш
и дуго их продајеш за свећу -

Гледа ован
ту црну овчицу
и дао би рогове и свећу
само да је у бело обоји
па да она као и остале
све верује кад он тором блеји.

ОДА ПАРАГРАФУ

Што се судски параграф нам криви?
Да л' то Бору тужи његов Митке,
Ил' Коштана тражи тантијеме?
Да је Митке време би судило,
Коштани би платили певање.
Нит је Митке, нити је Коштана,
Већ то Бору прозни песник тужи.
Не баш Бору, већ му кућу родну,
Не баш кућу, већ Борине дане.
Тужи човек и тиме се дичи
Јер на дику свако има право.
Свак се дичи према свом образу,
Ал' параграф он у песму тура.

Нек га меће и то има право
Да узалуд потроши мастило.
Ал' он све то поезијом зове
И још неке награде добија,
Па сад Бора на ономе свету
Ћутке тражи песника Јакшића
Да се скупа у гробу преврну.

БИОГРАФИЈА УРЕДНИКА

Анђелко Заблаћански рођен је 4. децембра 1959. године у Глушцима код Богатића.

Објавио је збирке песама: *Рам за слике из снова* (1992), *Игра сенки* (2004), *Птица на прозору* (2007), *Сан напукле јаве* (2009), *Раскрића несанице* (2011), *Пијано праскзорје* (2014), *Мали ноћни стихови* (2019) и збирку афоризама *Палацање* (2006), па збирку превода руске поезије

Од Пушкина до Капустина (2019).

Песме су му преведене на руски језик и објављено у руским часописима, а такође и на енглески, белоруски, мађарски, и бугарски. Афоризми су му преведени на македонски и објављени у Бисери балканског афоризма (2010).

Приређивач је добро прихваћених и посећених интернет сајтова светске и наше поезије. Главни је уредник часописа Суштина поетике.

Члан је Удружења књижевника Србије.

Живи у Глушцима.

САДРЖАЈ

Уместо речи уредника	7
Јесен у човеку	7
Прича – Светолик Станковић	8
Туга	8
Белоруска проза.....	24
Операција крв – Николај Чергинец.....	24
Глава 17.....	25
Ми ћемо победити!	27
Од аутора	30
Класици – Фјодор Достојевски	34
Дечак код Христа на Бадњој вечери	34
О преводиоцу	39
Ликови жена у Андрићевим приповеткама	40
Жена на камену	40
Осврт – Верица Тадић	45
Цитати из родослова природних појава.....	45
О ауторки осврта	55
Подесћање – Слободан М. Чуровић.....	56
Етика чојства и јунаштва	56
О аутору	65
Приказ – Невена Милосављевић	66
Поетски хербаријум	66
О ауторки приказа	69

Савремена мађарска поезија	70
Атила Јас	70
Шездесет нијанси сивог	71
Прича	72
Крхотине из златног доба	73
Излизано зидно огледало	74
Атила Сабо Палоц	75
Акт у снегу	76
Иза страховања	77
Андраш Ади	78
Импресија	79
<i>Тамо</i> – крај	80
Плава нијанса	82
Габор Чеке	83
Село	84
Округли жиг	85
Скут	85
Један живот једна смрт	86
Левенте Сенте Б.	88
Преголеме тишине	89
Виле од леда	89
Мрвице на маргини	90
Крхотине успомена	91
О преводиоцу	92
Савремене украјинске песникиње	93
Људмила Таран	93
Уоколо риба је	94

Лећи ћу да спавам	94
Љубавни пси.....	95
Моја су врата затворена	95
Ти реч прекидаш у полусну	96
Овај март је.....	97
Оксана Забужко	98
Буђење	99
Дефиниција поезије.....	100
* * *	101
Врата су се отшкринула	102
О преводиоцу	104
Ту поред нас – Омер Ћ. Ибрахимагић	106
Сузе радоснице	106
Враница.....	107
Свак себи.....	108
Кале	109
О песнику	110
Шест песама – Зорица Тијанић.....	112
Ростов на Дону.....	112
Фрагмент.....	113
Блуз за auf wiedersehen	116
Посвета силвији плат	117
Гордост.....	118
Рањивост.....	118
О песникињи.....	119
Пет песама – Светолик Станковић.....	120
Заточеници слободе	120

Пут којим смо морали ићи	121
Не дозволи	124
Грешник	125
Јужносрбијанац.....	126
О песнику.....	130
Четири песме – Марија Стојиљковић Марстој	131
Тужних дана	131
Ако се	131
Предахни	132
Сумње	132
О песникињи	133
Поезија наших дана.....	134
Ненад Врањанац	134
Без суза молим	134
Ратни профитери	135
Квадрата два	135
Зорица Бабурски	136
Зов.....	136
Молитва.....	137
Не љубим свет.....	138
Зоран Рајчевић	139
Апокалипса данас.....	139
Океан	142
Нада Матовић	144
На Цетињу	144
Мјесечеве очи	146

Урош Тишма.....	148
Игра	148
Будни снови.....	149
С дусима бој	150
Нове књиге.....	152
Изгледате ми срећни – Марко Јуришић	152
Одломак из приче Дом здравља	152
Део из рецензије.....	154
Афоризми.....	155
Јасмина Валентић.....	155
О афористичарки	157
Снежана Марко-Мусинов	158
О афористичарки	160
Уредничково ћоше	161
Сатирична поезија – Анђелко Заблаћански	161
Ода глупости.....	161
Ода гускама	162
Ода ћуранима.....	162
Ода блејању.....	163
Ода параграфу.....	164
Биографија уредника	165

Пишите за Суштину поетике
(www.knjizevnicasopis.com)

1. Своје радове шаљите у једном ворд документу, писане ћирилицом или латиницом са словним знацима ђ, ж, ћ, ч, ш. У противном, радови неће бити узети у разматрање.

2. Имејл за ваше радове: sustinapoetike@hotmail.com

3. У тексту обавезно ставите своје име, годину рођења, своју имејл-адресу, краћу биографију писану у трећем лицу једнине.

4. Пожељна је и фотографија.

5. Документ означите својим именом и формом текста који шаљете (песме, прича, афоризми, есеј, осврт, критика...)

6. Прозне радове слати у формату до 14.000 карактера, величина фонта 12 и проред 1,15.

7. Конкурс је отворен током целе године.

8. Радове не чувамо.

9. Плаћање ауторских хонорара ни ауторски примерак штампаног издања нису предвиђени Правилником овог часописа.

Овај број *Суштине поетике* штампан је захваљујући
великодушном поклону госпође М.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

82

СУШТИНА поетике : часопис за књижевност / главни и
одговорни уредник Анђелко Заблаћански
[Штампано изд.]. – Год. 7, бр. 64 (2020)–
Глушци : Удружење поетских стваралаца, 2020–
(Београд : Pharmalab). – 21 цм

Двомесечно. – Друго издање на другом медијуму:
Суштина поетике (Online) = ISSN 2334–9417
ISSN 2620–0988 = Суштина поетике (Штампано изд.)
COBISS.SR–ID 267264012

- Уместо речи уредника (Јесен у човеку)
- Прича (Светолик Станковић)
- Белоруска проза (Николај Чергинец, превела Дајана Лазаревић)
- Класици (Фјодор Достојевски, превела Љубица Несторов)
- Ликови жена у Андрићевим приповеткама (Ана Митић Стошић)
- Осврт (Верица Тадић)
- Етика чојства и јунаштва (Слободан М. Чуровић)
- Приказ (Невена Милосављевић)
- Савремена мађарска поезија (Атила Јас, Атила Сабо Палоц, Андраш Ади, Левенте Сенте Б. Габор Чеке, превео Илеш Фехер)
- Савремене украјинске песникиње (Људмила Таран, Оксана Забужко, превео Јарослав Комбиљ)
- Ту поред нас (Омер Ћ. Ибрахимагић)
- Шест песама (Зорица Тијанић)
- Пет песама (Светолик Станковић)
- Четири песме (Марија Стојиљковић Марстој)
- Поезија наших дана (Ненад Врањанац, Зорица Бабурски, Зоран Рајчевић, Нада Матовић, Урош Тишма)
- Нове књиге (Изгледате ми срећни, Марко Јуришић)
- Афоризми (Јасмина Валентић, Снежана Марко-Мусинов)
- Уредничково ћоше (Сатирична поезија)